

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ,
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ
1937

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.α.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ Ἡ ΧΡΟΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ὕπὸ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μ. ΣΑΡΡΟΥ

τ. Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

[Εἰς τὴν ἱεράν μνήμην τῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἀκμασάντων φιλομούσων καὶ φιλιστόρων αὐταδέλφων ἐκ Βραδέτου τοῦ Ζαγορίου αἰοιδίμων συγγενῶν μου *Γεωργίου Τσιγαρᾶ* ἰατροφιλοσόφου ἐν Ἰωαννίνοις καὶ *Νικολάου Τσιγαρᾶ* ἐν Ἀθήναις ἀρίστου γνώστου τῶν θεσμίων καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου.]

Ἀπὸ τῶν μαθητικῶν μου χρόνων, πρὸ πεντηκονταετίας, συνέλεγον ἐκ παραφύλλων ἢ περιθωρίων παλαιῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων, ἐντύπων καὶ χειρογράφων, ἐνθυμήσεις ἢ σημειώματα καὶ ἐπιγραφὰς ναῶν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ μου πατρίδι Βίτση τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐν Ἰωαννίνοις τὸ πρῶτον, βραδέτερον δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἔτυχε νὰ εἶρω τοιαῦτα, ἀναδιφῶν παλαιὰ βιβλία εἰς βιβλιοθήκας καὶ ναοὺς. Ἐκ τῆς συλλογῆς μου αὐτῆς τῶν *Χρονικῶν Σημειωμάτων* ἢ *Ἐνθυμήσεων*, ἧτις ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐκδοθῇ λίαν προσεχῶς εἰς τόμον ἰδιαίτερον, ἀποσπῶ χάριν τῶν «*Ἠπειρωτικῶν Χρονικῶν*» τὰς εἰς τὴν Ἠπειρὸν ἀναφερομένας ἐνθυμήσεις καὶ ἐπιγραφὰς. Τούτων τινὰς ἔχω δημοσιεύσει εἰς τὸ *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας* τοῦ 1899, τόμ. Ε'. σ. 568 κ.έ. (ὡς ἀνεδημοσίευσεν εἰς τὸν *Νέον Ἑλληνομνήμονά* του, τ. Ζ'. (1910) σ. 113 κ.έ. ὁ αἰοιδίμος διδάσκαλός μου Σπ. Π. Λάμπρος, οὗ τὸ σύστημα ἠκολούθησα), ἄλλας δέ, ἰδίᾳ τὰς ἐπιγραφὰς, εἰς τὸν *Παλαιογραφικὸν Ἐργονόν μου*, (ἀνατύπωσιν ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει *Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου* τ. ΛΓ'. (1914) σ. 101 κ.έ., καὶ ἄλλας τὸ πρῶτον νῦν δημοσιεύω ἐνταῦθα. Πόσον δύσκολος εἶναι ἡ ἀλάθητος ἀνάγνωσις τῶν ὑπὸ ἀγγραμμάτων, ἀνορθογραφούντων καὶ κακογραφούντων συνήθως, συντεταγμένων σημειωμάτων τούτων καὶ πόσον ἀφ' ἑτέρου ταῦτα εἶναι πλείστου λόγου ἀξία ἀπὸ ἱστορικῆς, ἀλλὰ καὶ γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ἀπόψεως. κατέδειξεν ὁ αἰοιδίμος Σπ. Λάμπρος προλογίζων ἐν τῇ εἰρημένῃ τῶν *Ἐνθυμήσεων* ἧτοι *Χρονικῶν ση-*

μειωμάτων, πρώτη συλλογῆ του (σ. 113—128), τελευταίως δὲ ὁ πολυτίμων σεβασμιότατος μητροπολίτης τ. Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας, δημοσιεύσας ἐν τῷ Δ' ἔτει (1929) τῶν «*Ἱππειρωτικῶν Χρονικῶν*» «*Νέον Κουβαρᾶν*», ἦτοι χρονικά σημειώματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν πόλιν ἰδίᾳ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς μονὰς αὐτῆς καὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς (σ. 1—54), καὶ ὁ φιλοπονώτατος γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς κ. Χρ. Σούλης ἐν τῷ Θ' ἔτει (1934) τῶν «*Ἱππειρωτικῶν Χρονικῶν*», ἐνθα ἐδημοσιεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ «*Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις Ἱππειρωτικαί*» (σ. 81—126).

Α'.

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

1

1275. «Ἐκτίσθη τὸ παρὼν ἐναρμόνιον μέλλος' νεύσει τε παντοκρατορική, Θ(εο)ῦ τοῦ ἡμιμέδου ἔξόδου τε καὶ μόχθου, Βαρσιανοῦφρίου/ θύτου' ὀρμήτω δὲ χωρισ, Ἀχαιῖς νησοῦ Πελώπου χειρός/ τε ποινύματος, τριασθλοῦ Νικηφόρου τοῦ Ρόξη' οὐκίσεως τε/ ὑπάρχοντος, εμβριου τῆς Ἱπείρου' κύκλου χρόνον κατεχοντ(ας)/, χελιάδος ἔξασ ἑπτακοσίου ὄγδοήκοντα τρίτησ Ἰνδικίως δέ, τρεχούσης/ τῆσ τρίτησ' σκήπτρον κατέχοντος, Ρωμαίων τῶν ἰθ(λ)ιων/ Μιχαὴλ κραιτίστου ἀνακτος, Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου/ οἱ ἀναπτύξαι μέλλοντες, τὸ παρὼν τε κομμίλιον τῷ ἔχοντι/ καὶ γράψαντι, τὴν συχώρησιν φήσι τε' εἰ καὶ ταύτην μέλλοντες φοιτάν, ἢ Τρωῖς παροχεῖ, σαιυτῶν εὐδοκίας».

[Ἀντέγραψα τῷ 1909 ἐκ τοῦ τέλους κώδικος κεκαλλιγραφημένου ἐπὶ περιγραμνῆς, περιέχοντος ἐκκλησιαστικά μέλη μετὰ παρασημαντικῆς ἀρχαιοτέρας, ἀποκειμένου ἐν τῇ ἀκατοφρωθείᾳ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῇ 28 Ἰουνίου 1913 μετὰ τῆς πόλεως βιβλιοθήκῃ τοῦ Γυμνασίου Σερρών, καὶ ἐδημοσίευσά ἀποτύπωμα αὐτοῦ ἐν τῷ *Παλαιογραφικῷ Ἐργῶν* μου σ. 66 (= Ὁ ἐν Κων]πόλει Ἑλληγ. Φιλ. Σύλλογος, τ. ΔΓ'. (1914) σ. 62).

Εἰς τὸ χειρόγραφον δὲν ὑπάρχουσι κεφαλαῖα γράμματα. Παρέθεσα τὸ σημεῖωμα τοῦτο χάριν τοῦ ἀμαθοῦς ἀλλὰ καλλιγράφου Ἱππειώτου βιβλιογράφου *Νικηφόρου* τοῦ *Ρόξη*.]

2

1554. «Ἀφιερῶθη τὸ παρὼν θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἐν τῇ εἰς τὴν Βεζήτζαν] ἀγία μονῇ τῆς πανυπεριάγνου καὶ κυρίας ἡμῶν Θ(εο)τόκου, παρὶ τοῦ ἐν Ἱερεῦσιν ἐδλαβεσταίου ἱερέως π(α)πᾶ κυ(ρ)ίου Δημητρίου του πρωτο]πιπα, διὰ μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ, καὶ τῶν μακαρίων] αὐτοῦ γεννη-

τόρων· και εἴτις βουλευθείη ἀφελεῖν και ἀποξενῶσαι τοῦτο] ἐκ τῆς εἰρημένης μονῆς, ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν ΤΓ' και Η' θεοφόρων] π(ατέ)ρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων· και τὴν παναγίαν Θ(εοτό)κον] ἀντίδικον, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι και ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀφιερώθη ἐπὶ ἔτους Ἰεγου + κατὰ μῆνα Φεβρουάριον». Διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς ὀλίγον κατωτέρω: «Μνήσθητι κ(ύρι)ε ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου Μιχαήλ· μνήσθητι κ(ύρι)ε ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου Δημητρίου ἀμήν».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου παλαιοῦ ἐντύπου εὐαγγελίου Κάτω Βίτσης τὴν διὰ λογίας χειρὸς γραφεῖσαν ἀφιέρωσιν ταύτην.

Κατωτέρω δὲ δι' ἀμαθοῦς χειρὸς ἐγράφησαν τὰ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ 1598 σημειώματι. Ἐκ τῶν σημειωμάτων τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ ἐν Βίτση (ἄλλοτε ἐλέγετο και ἐγράφετο Βεζήτζα) ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἦτο μονή, πιθανῶτα καλογραίων, μετατραπέισα εἰς ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν οὐχὶ τῷ 1554 ὡς γράφει ὁ ἀοίδιμος Ι. Λαμπρίδης εἰς τὰ *Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα* του Η'. σ. 50, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ 1600—1625.]

3

1565. «Ἐκάθησαν τὸν πατριάρχην Ἰωάσαφ ἐν ἔτει ἸογϞ μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς η' μετὰ νβ' ἀρχιερέων».

[Ἀντέγραφα ἐκ χειρογράφου (Ἀνθολογίου) φ. 104β, τοῦ ἔτους 1560, ἀποκειμένου ἐν τῷ ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας ἡμιγυμνασίῳ. Περιγραφὴν τοῦ χειρογράφου τούτου ἐδημοσίευσεν ἐν *Ἐπειρωτικῇ* τῆς Ἐταιρείας τῶν *Βυζαντινῶν Σπουδῶν* τ. ΙΒ'. σ. 419. Ὁ ἀξιόλογος οὗτος πατριάρχης Ἰωάσαφ ὁ Μεγαλοπρεπῆς (1555—1565) ἐγεννήθη εἰς τὸ Κράσι τῆς Ἡπείρου και ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Ἰωαννίνων μονὴν τῶν Φιλανθρωπινῶν. Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν εἰς τοὺς *Πατριαρχικοὺς πίνακας* του σ. 511, ἐξαιρῶν τὴν ἀξίαν και δρᾶσιν αὐτοῦ «ὅστις ἐταπείνωσε τὴν ὄφρυν και τὰς ἀτασθαλίας τῶν κληρικῶν, ὀφφικιούχων δηλ. τοῦ Πατριαρχείου» δὲν ἀναφέρει τὴν ἡμέραν τῆς καθαιρέσεώς του ὑπὸ τῶν 52 συνοδικῶν ἀρχιερέων, ὅς αὐτὸς εἶχε καλέσει εἰς σύνοδον.]

4

1597. «Ἔτος (ε) ζρε ἐπάρθη ἡ μητροπολις τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ συνδρομῆς τοῦ τρισκαταράτου Μουσταφα τζοιαγουσοι και τὸ αὐτὸν εἶον ἔστησε(;) μοναρε και διὰ πρεσβειῶν τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐκρεμίστηκε και ἐσυντρίφθη εἰς λεπτιὰ μέρη και ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου κυρίου Νεοφοιτου τοῦ κατὰ κόσμον Στέφανος και ἐβ(α)λθηκε ὁ κὺρ Ματθαῖος ὁ Κληνοβήτης και ἔγινε ποιμὴν τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου».

[Ἀντιγράψας τῷ 1894 ἄνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν—ἐκτὸς τῶν διὰ κυρτῶν γραμμάτων σημειουμένων — ἐξ ἐντύπου Τριφιδίου τῆς μονῆς Ἁγίου Νικο-

λίου Ἰωαννίνων, ἀποκειμένου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρογκασοῦ τοῦ Ζαγορίου, ἐδημοσίευσεν ἐν *Δελτίῳ Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας* τ. Β'. (1900) σ. 568 (= Σπ. Λάμπρου *Ν. Ἑλληνομνήμων* τ. Ζ'. (1911) σ. 188). Ἀνεδημοσίευσεν αὐτὸ ἀκριβέστερον ἐν *Ἠπειρωτ. Χρονικοῖς Γ'*. σ. 183 (= Μαξίμου Πελοπον. *Στηλιτευτικὸς* κατὰ Διονυσίου σ. 17). Ἐκεῖθεν ἀνεδημοσίευσεν αὐτὸ ὁ σεβ. μητροπολίτης Ἀθηναγόρας ἐν *Ἠπειρ. Χρονικοῖς Δ'*. (1929) σ. 11.—Ἐκ τοῦ σπουδαίου τούτου σημεῖωματος πληροφοροῦμεθα τὸ πρῶτον δεῖ ἢ ἐν τῷ φρουρίῳ Ἰωαννίνων ἐπ' ὄνοματι τῶν πολιούχων Ταξιαρχῶν μητροπολίτι τῶν Ἰωαννίνων καταλήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς στάσεως τοῦ Διανυσίου τῆς γενομένης τῷ 1611, καὶ οὐχὶ μετ' αὐτήν, ὡς κοινῶς πιστεύεται. Ἐπειτα μανθάνομεν τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος 1597, πρὸς οὗ τοὺς Π. Ἀραβαντινός, Ι. Λαμπαρῖδης καὶ Π. Παπαρούσης οὐδὲν ἀναφέρουσιν, καὶ τὸ ἐπώνυμον *Κλεινοβίτης* τοῦ δις πατριαρχεύσαντος ἐπιφανοῦς πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Β'.]

5

1598. «Ἐντέθη ἐν χωρῇ Βεζήτζα ἐν μονῇ τῆς ἡ(ε)ρ(η)περαγνίου δέσπτηνῆς ἡμων : καὶ πρόσελθον δι' ἡμ(ῶ)ν, Ἰω(άννη) Φινᾶς καὶ Θεομηνὸς ο υδελφὸς αὐτοῦ : καὶ ἔδωσαν ἄσπρα γ. νά(;) βρήσκόντα(ι) τῆς Παναγιᾶς τῶ κεφαλῶν τους να βρήσκετε εἰς τ(ὸν) αἶωνα καὶ εἴτεῖς τὰ ζημηῶση τουαθεμα κληρονωμηση επη ετους ἄρς μιν Λυγυνοστο εἰς ιε' κε (ει)τις τα ζημισσι τα ηερὸν βικελιον να εχι δια . . .».

[Ἄντέγραφο ἐκ παραφύλλου ἐντύπου Ἐδαγγελίου Κάτω Βίτουκ : ἰδὲ ἀρ. 2.]

6

1611-1615. «αχιε' Σεπτεμβριον κδ' εἰς Ἰωάννινα ἐγκλείστω μοι ἴντι ταντὶ γέγραπται Μαξίμου Ἱερομονάχου».

Ταῦτα γράφει ὁ Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος ἐν τέλει τοῦ «Στηλιτευτικοῦ» του κατὰ Διονυσίου καὶ τῶν συναποστολησίντων αὐτῷ εἰς Ἰωάννινα».

Ὁ αὐτὸς Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος ἐν τῷ τέλει τοῦ προσημίου τῶν ὁμιλιῶν εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅς φαίνεται δεῖ συνέταξεν ἐν Ἰωαννίνοις, γράφει «Ἐρρωσθε πάντες ἀμήν, αχιδ' (1614) μηνὶ μαρτίῳ ζ' εἰς Ἰωάννινα». Καὶ ἐν τέλει ἐπιστολῆς του πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς ἄρχοντας Ἄρτης, ὑπ' ἀρ. 764 [4, 884, 5 Κατάλ. Γ.Β' Σπ. Λάμπρου] Μονῆς Ἰβήρων ἐν Ἀθῶνα : «αχιε' ἔξ Ἰωαννίνων κυρίου Μαξίμου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Ἄρτης».

[Ἰδὲ *Παλαιογραφικὸν Ἐργον* μου σ. 71, καὶ *Στηλιτευτικὸν* ἐν *Ἠπειρωτ. Χρονικ.* ἔτους Γ'. σ. 172 καὶ 210 (καὶ ἐν ἰδίᾳ ἀνατυπώσει).]

7

1626. «Τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἡγορίσθην ἐσταχόθην, καὶ ἔκοσμήθην παρ' ἐμοῦ Γεωργίου Λέκα, καὶ μέγα ποστέλλικου, τοῦ ἔξ Ἰω-

αννί(νων) ἐκ χώρας Βεζήτζας καὶ ἀφιέρωσα αὐτό, ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ Βεζήτζα, διὰ μνημόσυνον ἐμὸν καὶ τῶν γονέων τῶν ἡμετέρων. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ λειτουργοῦντες εὐχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν. ὅστις δ' ἂν βουλευθεῖη συλῆσαι αὐτὸ ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ ἐχέτω τὰς ἀρὰς τῶν τῆν θεοφόρων π(ατέ)ρων καὶ τὴν παναγίαν ἀντίδικον. Ἐν ἔτει τῆς θεαγονίας αχκς'».

[Ἀντέγραφα ἐκ χειρογράφου Εὐαγγελίου τῆς ἐκκλησίας Κάτω Βίτσης (ἄλλοτε Βεζήτζας) ὃ περιέγραψα ἐν τῷ *Παλαιογραφικῷ Ἐργῶν* μου σ. 101. Εἰς τὸ τέλος τοῦ κώδικος διαγράφεται ἐπίμηκες ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον μετὰ μικρῶν τετραγώνων ἐντός, πρὸς εὐρεσιν τοῦ Πάσχα καὶ ἕτερον πρὸς εὐρεσιν τῶν ἤχων καὶ τῶν ἐσθινῶν. Τὰ διαγράμματα ταῦτα καλοῦνται *οκάρα* ἢ *κανόνια* καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τετράγωνα *σπιτόπουλα* ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὰς ὁδηγίας ὅστις σημειοῦται: «Τέλος καὶ Θεῶ ἡμῶν δόξα παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου Σγούρου τοῦ ἐκ τῶν Κάτω Στουδενῶν Ἱερῆζ' αχκθ' ἐν μηνί Ἰουλλ(ίω) κε'»]. Παρατηρητέον τὸ *Στουδενῶν*.

Ἐν τῷ ἐπικεκολλημένῳ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς προσόψεως τῆς πρώτης πινακίδος παραφύλλῳ σημειοῦντα τὰ ἑξῆς κακογραφήματα :

«Ἐστερωθή ω χορος(;) Ἀπριλιου ς' ἐπι ετος $\frac{1627}{\alpha\chi\kappa\zeta'} \frac{7136}{\xi\rho\lambda\varsigma'}$ των αρχωτος κ' Γεόργιου Λέκα καὶ πρώτου ποστερληκου οπὸς τουτον ἔστησε με τα χέρια του † π(α)πά Δημή(τρ)η(ο)ς καὶ πρωτόπ(α)πας) ἔχω ἱερεὺς χρόνους 25 ετος. Π' Λάζαρος Θεμελῆς (;)» (μονοκονδυλιά).

Ἐν τῇ ἐπιχρῶσῳ ἀργυρῇ πλακί τῆς σταχώσεως, κάτωθεν τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου εἶναι ἐσκαλισμένα :

«Ἐτουτο θειον και ερων ευαγγελιον ὑπάρχει του κυρου Γεοργιου Ποστέλνικα και τὸ ἀφηρροσα εἰς τὴν παναγία' εἰς τὴν Βεζητζα. α.χ.κ.ς.»]

8

1643. «Τὸ παρὸν Νόμιμον ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἱερέων Γίνιου καὶ οἰκονόμου τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς *Πρωγωϊαννῆς*. ἐν ἔτει $\xi\rho\nu\alpha$ μηνί Σεπτεμ(βρίου) Ις'».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 638 (νέου) κώδικος τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου.]

9

1659. «Βενετία 1659 Σεπτεμβρίου α'. Εἰγράφη ὁ ἄρχον κὺρ Νικόλαος Σάρρος εἰς τὴν πρόθεσι τοῦ Ἀγίου Τάφου' ὁ π(α)τῆρ Ἀθανάσιος καὶ ἡ μή(τη)ρ Χρισήδα, ὁ ἀδελφὸς Λάμπρος, Ἰωάννου, Χρίσου, καὶ Δημητρίου' καὶ ἔδωσαν δεκαῖξι κανδηλοβάσταγα, διὰ τὸν Ἅγιον Γογλοθά, ὅπου καμνουν δουκατα 10—».

[Ἀντέγραφα τῇ 15 Ἰουνίου 1915 ἐκ φ. 32α τοῦ ὑπ' ἀρ. 548 (νέου) κώδικος ἢ καταστήχου τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου, περιέχοντος ὀνόματα δω-

ρητῶν τοῦ Ἁγίου Τάφου, καταγραφέντα ὑπὸ Ζωσιμῶ Ἱερομόναχου (Ἀγιοταφί-
του). Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος φ. 115β ἀντέγραφα καὶ τὰ ἑξῆς :].

10

1661. Κορφοί. † Ἐξημήθη ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος Σάρρος, εἰς τοὺς
Κορφοὺς, ἐξ Ἰωαννίνων, καὶ ἄφισεν εἰς τὸν ζωοδόχον Τάφον τοῦ Χ(ριστο)ῦ
ρεΐλια, ἑκατῶ, διὰ τὴν ψυχὴν του, καὶ τὰ ἔλαβα ἐγὼ ὁ παπα Ζωσιμάς. ἀπὸ
τοὺς ἐποικτοῦσσι του, ὄντος μου παρῶν εἰς τοὺς Κορφοὺς ἀπεσταλμένος,
ἀπὸ τῶν μακαριώτατον π(ατ)ριαρχην τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσα(λήμ) κὺρ
Παΐσιον εἰς ζήτην, τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ὁ π(ατ)ῆρ Ἀνδρέ(ας) καὶ ἡ μη(τη)ρ
Μαρία καὶ ἡ ἀδελφὴ Δριάκω, νὰ γραφοῦν εἰς τὸν Ἁγιον Τάφον.

[Ἐν τῷ αὐτῷ ὑπ' ἀρ. 548 κώδικι φ. 160β περιέχονται ὀνόματα δωρητῶν τοῦ
Ἁγίου Τάφου : «1721 ἐξ Ἰωαννίνα Θανάση, Φωστήρας, Ἰωάννου, Μπούλκω,
Λημητρίου, Ἀθανασίου, Ζαφίρος, Γεωργίου». Ἴδὲ καὶ ἀρ. 9 καὶ 20. Περὶ τῶν ἐν
Βενετίᾳ Σάρρων / Ἴδὲ Ἡπειρ. Χρον. ἔτος ΙΑ' (1936). Ἀξιοπαρατήρητα καὶ τὰ βα-
πτιστικὰ ὀνόματα. Πάντες οἱ ἀναφερόμενοι ἐξ Ἰωαννίνων Σάρροι κατὰγονται ἐκ
Βίτσης τοῦ Ζαγορίου. Ἴδὲ Παλαιογρ. Ἐργον μου σελ. 72 καὶ 79.]

11

1670. «α χ ο' Ἰουνίου α' ἡμέρη δὴ Ἡρχίσαιμεν τὸν Ἀπολογητικὸν
λόγον τοῦ θεολόγου. ἐν Ἄρτη : Γρηγόριος ὁ Μάνεσης ὁ Αἰτωλός».

[Ἀντέγραψα ἐκ φ. 456β τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου ὑπ'
ἀρ. Η, 198 ἀνευ ἐξαφύλλου καὶ τίτλου βιβλίου τοῦ Ἀριστοτέλους «Περὶ ζώων ἱστο-
ρίας καὶ θεωρημάτων περὶ ἰδρώτων». Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ φ. 456β σημειοῦται «Ἐκ
τῶν Ἰωάννου Ἱεροδιακόνου ἐξ Ἐτωλίας εἰς τιμὴν ξ'» ἐν δὲ τῇ ὡς τοῦ φ. 1α «καί-
τόδε ἐκ τῶν τοῦ Λογοθέτου Χουρμούξη»].

12

1683. Ἔτος ,αχπγ'. Εἰς στοὺς χηλήους ἐξικοσίους ὠγδοήκοντα τρεῖς
τοῦ ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ ἔγινεν χειμῶν βαρεῖς ὅτι δὲν εὐρέθει τινὰς νὰ τῶν
θαιμηθεῖ βαρεύτερων καὶ χειρότερον' ἕως οποῦ ἐχαθαικαν τὰ γενήματα καὶ
ἐψώφεισαν πρᾶματα πολὰ καὶ χωντρα καὶ λειανὰ καὶ τῷ χειόνει ἄρχισεν
Ἰανουαρίου εἰς στὰς ἑπτα ἕως τὴν πρότην τοῦ Φεβρουαρίου μινὸς καὶ ἐπέ-
σεν χειόνει ἀπὸ τὴν Δοβρὰν [τοῦ Ζαγορίου] καὶ ἐδῶθεν πηθαμαῖς ις' καὶ
ἐκκλησηκαν ἕως τοῦ Ἀπρηλίου σταῖς οκτὸ ὁποῦ πρᾶμα δὲν ἐβεῖκεν ἔξο
οὔτε (νε)ρὸ νὰ πγοῦν (=πίουν) **** ἡ βρίζα ἦτον τὸ κη... Π . . . ἄσ(πρα)
ρ' τὸ σιτάρι ἄσ(πρα) ρν' κριθάρι . . . βδ(;) τὸ φώρτομα ἄσ(πρα) ξ.

Διονύσιος Ἱερομόναχος ὁ γραφίας

[Ἀντέγραψα ἐκ παραφύλλου ἡμεροφθαμένου τοῦ παρ' ἐμοῦ ἀποκειμένου κώ-
δικος Ὀμιλιῶν Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, ὃν περιέγραψα ἐν τῷ Παλαιογρ-

φικῶ. Ἐρᾶνφ μου σ. 76 [=Ἄ ἐν Κων)πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος τ. ΛΓ (1914) σ. 76. Πράματα=βοσκήματα· χοιρῶ καὶ λειανὰ δηλ. βόες, ἡμίονοι καὶ αἰγοπρόβατα.]
[Ἐν ἑτέρφ δὲ ὑπ' αὐτὸ παραφύλλφ τοῦ κώδικος τῶν Ὁμιλιῶν τοῦ Μαξίμου ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον ἀρχαιότερον σημεῖωμα :]

13

«Τὸ παρὸν ἐξηγιτῶ εὐβακεληθῶν τὸ αγορασα ἐγὼ ὁ παπα Θεοφάνης δι' ἄσουλανία [=ἄσλάνια] ἰ ἤγουν δέκα καὶ τὸ αφιέρωσα ἡς μοναστήρη τοῦ ἁγίου ενδοξοῦ Ηληοῦ τοῦ Θεσβητοῦ εἰς χορίον Βεζήτζα καὶ οποιος τὸ ἀποξενοσι ἔξο ἀπο τὸ μοναστηρη νὰ εχει τα(ς) ἀρας τὸν τριακοσίων δέκα καὶ οκτὸ θεοφόρων πατέρον καὶ τὸ Ἄγιηλια διάδικο.

Παπαθεοφάνης»

14

1683. «Εἰς τὰ 1683 ἔγινε χειμῶν βαρῦς.»

[Ἀντέγραφα ἐξ ἐντύπου τῆς ἐν Μονοδενδρίφ Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.]

15

1689. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Μονοδενδρίου εἶδον τῷ 1890 Εὐαγγέλιον ἀγορασθὲν ἐν Θήβαις τῷ 1689 καὶ φέρον ἐπικύρωσιν τοῦ τότε μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κλήμεντος. Δὲν ἔχω ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ ἀνωτέρω σημειώματος.

16

1705. «[Ἔτος] ἀψέ' μάιον ἰς' ἤλθεν ὁ Νέ(ων) Πατρῶν Ἰωάσαφ εἰς Ζαπάντη στήν ἐπαρχίαν Θαυμακοῦ φευγάτος ὁ ταλέπορος ὑπὸ τῶν ἔξω ἡμᾶς κρατοῦντων καὶ ἐκόνεψε στῶν εὐλαβέστατου πα(πᾶ) κυριωάννου· φο κακιτηχη».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου Τριφδίου, ἀχοβ', τῆς ἐν Ἁγιᾷ τῆς Θεσσαλίας ἐγκαταλειμμένης Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τὸν Ἰούλιον τοῦ 1934 καὶ ἐδημοσίευσα μετ' ἄλλων Θεσσαλικῶν ἐρανημάτων ἐν τῷ ΙΒ' τόμφ (1936) τῆς Ἐπετηρῶν Βυζαντ. Σπουδῶν σ. 422.—Ἄ Ἰωάσαφ κατήγετο ἐκ Παραμυθίας. Νέαι Πάτριαι εἶναι ἡ Ἑπάτη.—Τὸ σημεῖωμα τοῦτο συμπληροῖ καὶ διασαφηνίζει τὸ χρονικὸν τοῦ νῦν ἀποκειμένου ἐν τῷ ναφ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἑπάτης χαρτοῦ κώδικος (43X9) τῆς μητροπόλεως Νέων Πατρῶν, ἐν φ περιέχονται εἰς 25 φύλλα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγραφα, «Βίοι καὶ πολιτεῖαι τῶν πανιερωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων ἀπὸ ἀχ' (1650) ἔτους σωτηρίου ὡς εὐρέθησαν γεγραμμένα ἐν τινι παλαιφ βιβλίφ». Ἄ ἐν λόγφ κῶδιξ συνεγράφη ὑπὸ τινος Ἀνθίμου ἐξ Ἀγράφων, ἀρχιδιακόνου τοῦ λογιωτάτου Μητροπολίτου Νέων Πατρῶν Πολυκάρπου (1806—1819). Ἐκ τοῦ κώδικος

αὐτοῦ ἀντεγράψαμεν τὸ σχετικὸν μέρος περὶ τοῦ Ἰωάσαφ, ἔχον ὡς ἑξῆς: [1687;] «Τότε ἔκαμεν ἡ ἐπαρχία [Νέων Πατρῶν] χειρομένη ἱκανὸν καιρὸν διὰ τὰς πυκνὰς χειροτονίας τῶν ἀρχιερέων. Εὐρισκομένου δὲ τινος Ἰωάσαφ εἰς ἓν μετόχιον τοῦ Ἁγίου Τάφου εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐχειροτόνησαν αὐτὸν Νέων Πατρῶν, ὁ ὁποῖος ἔζησε εἰς τὴν ἐπαρχίαν δεκαοκτὼ χρόνους. Πατρίς του ἦτο ἡ Παραμυθία ἀπὸ κοσμικῶς ἱερέως. Πηγαίνοντας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐτελεύτησεν».

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ χρονογράφος:

«Υστερὰ δὲ αὐτὸν ἐχειροτονήθη ὁ Θηβαῖος κύρ Γρηγόριος σκουδαῖος ἐφημέριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον μέσα εἰς τὴν Μητρόπολιν τὸν ἐφόνευσαν εἰς τὴν τριπέλαιαν οἱ κατοικοῦντες ἀλλόφυλοι τὴν παραμονὴν τῆς ἀκαθίστου βασιλευσῆς τῆς ποτῆριον εἰς τὸ χέρι, καὶ ἦτον παρόντες πολλοὶ Χριστιανοὶ τῶν χωρίων ἀπὸ ἐμπεύοντα. Ἐφρονεύθη τῷ ἄσφα [1711] ἔτει». Τὸ χρονικὸν τοῦτο ἐδημοσίωσεν ὁ παίδιμος Κ. Σάθας ἐν τῷ Ἀστικῷ Ἡμερολόγιῳ τοῦ Εἰρ. Ἀσωπίου, ἔτος Γ' (1868), Ἀθήνησι 1869, (σελ. 201—212).]

17

1705—1744. «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα ἀμήν. Μέμνησε τοῦ γράψαντος (τὸ ὄνομα ἐξεσμένον φαίνονται Ἰγνη νικολάου ...οτη) ἐκ μέρους τῶν Ἰωαννίνων ὄντος ἔτος 1705 Ἀπριλίου 15». Καὶ κατωτέρω δι' ἄλλης χειρὸς «Μέμνησθαι τοῦ γράψαντος παναγιώτου σιληβέργου».

[Ἐντέγραφα ἐκ φυλ. 96β χαρτῶν κώδικος ΙΗ' αἰῶνος χρηστομαθείας ἢ ἀνθολογίου τῆς σχολῆς Κουκουλλίου τοῦ Ζαγορίου, περιέχοντος Λουκιανοῦ Νεκρικοῦ διαλόγους, Κανόνας Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον καὶ πρὸς Νικοκλέα, Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ τετράστιχα, Ἐπιστολάς διαφόρων, Βασιλείου, Λιβανίου, Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου κλπ. Εὐρηκίδου Ἐκάβην, Ἀρματοφάνους Πλοῦτον μετὰ ἐξηγήσεων εἰς νεωτέραν γλῶσσαν. Ἐν φυλ. 102β «τέλος καὶ πέρας τῶν ἐν τετραχίῃ γνωμῶν Ναζιανζηνοῦ... μέμνησθε τοῦ γράψαντος [ὄνομα ἐξεσμένον φαίνονται Ἰγνη νικολάου ἀντικατεστάθη διὰ νεωτέρας χειρὸς] παναγιώτου σιληβέργου τοῦ ἐκ μέρους τῶν Ἰωαννίνων ὄντος». Καὶ ἐκ τοῦ κώδικος τούτου καταφαίνονται τὰ διδασκόμενα γράμματα ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὸ 1705. Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι παρέχονται καὶ τὰ κατωτέρω:]

«Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα ἀμήν» ετελείωσα ὁ Παναγιώτης του Σιλή βέργου τὸν τόμον με ὑγείαν καὶ με εὐτυχίαν καὶ με πάσης χαρᾶς τέλος ἀμήν. 1743 Νοεμβρίου 17 τὸ βράδυ τῆς...»

«Ἐτελείωσα ἐγὼ ὁ Παναγιώτης Σιλή βέργου τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ ταῖς κανόνες με ὑγείαν καὶ με εὐτυχίαν 1744 μαΐου 12 ἡμέρα σάββατον. Μαθημάτων φρόντιζε καὶ οὐ χρημάτων· τὰ γὰρ μαθήματα φέρουσι τὰ χρήματα. Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα / καὶ οἱ θαλα(σ)σεύοντες ἰδεῖν λιμένα / οὕτω καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος. / ἀμήν λέγω ἀμήν.»

18

1715-1716. Ἔτους 1715 ἐπῆραν οἱ Τοῦρκοι τὸν Μορέαν καὶ τα ὄσα

κακὰ ἔκαμαν εἰς τὴν *Κόνθρο* καὶ εἰς τὸ *Ἀνάπλι* τὶς ἤμπορεῖ νὰ τὰ γράψῃ ;

Εἰς τοὺς 1716 ἦρθαν κατὰ τοὺς Κορφοὺς ἡ ἀρμάτα ὅλη τῶν Τούρκων καὶ διὰ ξηρᾶς ὁ Καραμουσταφᾶ πασιὰς μὲ σαράντα χιλιάδες καὶ τοὺς ἐπολέμησαν καὶ ὑπερμαχήσας ὁ μέγας Σπυρίδων τοὺς ἐτρόπωσε καὶ ἔφυγαν κακὴν κακῶς καὶ ἐφρονεύθησαν ὡς τριάντα χιλιάδες.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐσηκώθη ὁ Νέμιτζος καὶ ἐσκότωσεν τὸ βεζύρι εἰς τὸ Βαρουτίνι καὶ ἐπῆραν καὶ τὸ Τυμησιβᾶρι καὶ ἔγινεν φθορὰ εἰς τοὺς Τούρκους πολλή».

[Ἀντιγράψας τῷ 1894 ἀνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν ἐξ ἐντύπου Ἐριφιδίου τῆς μονῆς Ἁγίου Νικολάου Ἰωαννίνων ἐν τῇ μονῇ Ρογκοβοῦ (ἐνθα καὶ τὸ ὑπ. ἀρ. 4 σημείωμα περὶ τῆς καταλήψεως τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1597) ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας* τ. Ε'. (1900) σ. 568 (=Σπ. Λάμπρου *Ν. Ἑλληνομνήμων* τ. Ζ'. (1911) σ. 213].

19

1723. «Ἐπὶ ἔτος 1723 ἐν μηνὶ Ἀπριλίου 25 ἐχιόνησε καὶ ἐχάλασε τὰ(μ)πέλια. καὶ εἰς τὰς 2 τοῦ Μαΐου ἔρριψε χαλάζι. Ὁ γράψας Σεραφεῖμ Ἱερομόναχος Βλάχος».

[Ἀντέγραφα ἐξ ἐντύπου βιβλίου τῆς ἐν Μονοδενδρίῳ τοῦ Ζαγορίου μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.]

20

1725. «Εἰς δόξαν Χ(ριστοῦ) : 1725 Μάγηνου 10 εἰς Κοριφίους ἔγραψα εἰς τὸν ἅγιον Τάφο' τοῦ Χ(ριστοῦ) μ(εσα) : εἰς τὴν ἁγίαν πρόθεση' ἐγὼ ὁ Σίλβεστρος Σάρος τὰ παροντα ὀνόματα'—Ἀνδρονίκου κὲ συνβίαις κὲ τῶν τέκνων αὐτῶν'—κὲ ἔδωσα διὰ αὐτά(;) δύο παραθύρια μεγάλα' σιδερένια—ὀνομαζόμενα Ἰντερτζάδα' ἐζήσαν' λίτρες' ἑκατον' ἐνενηήντα' τρῆς' ἡτη 193 —πεζῶ' λήτρα χοντρῆ βενέτικη».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 548 ν. κώδικος, φ. 32α, τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου. Πρ. καὶ ἀρ. 9 καὶ 10.]

21

«1731 μὴν Ἀπριλίου 15 ἐκημήθη ὁ Ἰωακύμ».

«1736 μὴν Δεκεμβρίου 4 ἐκημήθη ὁ Ἰωασσοφο».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου ἐσχισμένου τῆς Μονῆς τοῦ προφήτου Ἰλλία Βίτσης τοῦ Ζαγορίου. Οἱ ἀναφερόμενοι Ἰωακείμ καὶ Ἰωασσοφο (παρατηρητέος ὁ τύπος, ἀντὶ Ἰωδοσοφ) ἦσαν ἡγούμενοι, ὡς φαίνεται τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς].

22

1735 «Ἡρξάμεθα σὺν Θεῷ τῆς κατὰ λογικὴν ἀκροάσεως κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν τριακοστὸν πέμπτον ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ 26 ἡμέρα Τετράδι ἐν Ἰωαννίνοις».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου ἐντύπου Λογικῆς Κορυθαλέως, προερχομένης ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἀποκειμένης παρ' ἐμοί.]

23

1750 «Ἐγράφη ταῖς χερσὶν Ἀναστασίου Μπέρκου

ὅστις τοῦτο τολμήσει λαβεῖν, ὦ ξένε,
ἢ χεὶρ αὐτοῦ τέμνεται ὡς καταδίκου
καὶ τὴν ἀράν γε τοῦ δεσπότη λαμβάνει,
τούτου χάριν ἔγραψα ταῦτα, ὦ ξένε,
ἵνα μὴ λάβῃς τὰ καλὴ μοι τετράστιχα
τῇ παιδαγωγίᾳ δὲ ἵνα μὴ ἄγῃς
καὶ τούτων ἄγων εὐκαίρως καταλύεις».

«Καὶ τότε ξὺν τοῖς ἄλλοις Ἀναστασίου Μπέρκου ἐγράφη ταῖς χερσὶν τέλος τοῦ τροπαρίου ἀμὴν».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένου χειρογράφου (0,15X0,18) Ἀνθολογίου, τοῦ περιέχοντος Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Βασιλείου Σελευκείας, Λιβανίου, Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, γνωμικά, λόγους κτλ. εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν καθωμιλημένην γλῶσσαν, ὡς περιέγραψα τοῦτο εἰς τὸν *Παλαιογραφικὸν Ἐργον* μου σ. 79. Ἡ γενεὰ τοῦ Μπέρκου ἀνθοῦσα μέχρι 18ης ἑκατονταετηρίδος ἐξέλιπεν ἔκτοτε. Ἴδὲ Π. Ἀραβαντινοῦ *Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου Β'* σ. 263.

24

1759. «Ἀπὸ τὸ Μπεράτι ,αψνθ' μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ὁ ἐπάρατος Ἰσμαὴλ πασᾶς: εἰς Ἰωάννινα ἔσφαξεν ἀπανθρώπως δύο ἐντίμους καὶ ἀξίους Χριστιανούς, ὡς φίλους τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Σουλεϊμὰν πασᾶ ἀπὸ Ἰωάννινα, τὸν τε Γεώργιον Μήσιον καὶ τὸν Ζώην Χαραμὴν, οἷς ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης χάρισατο ζωὴν ἄληκτον».

[Ἀντέγραφα τῇ 6 Ἰουλίου 1934 ἐκ τοῦ παραφύλλου 1α τοῦ χειρογράφου *Χρονογράφου* τοῦ ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας ἡμιγυμνασίου, προερχομένου ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Βαρλαάμ ἐν Μετεώροις (ἐνθα ἦσαν μοναχοὶ Ἡπειρώται) καὶ ἐδημοσίευσσα μετὰ περιγραφῆς τοῦ κώδικος ἐν *Ἐπετηρίδι* τῆς Ἐταιρείας τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν τ. IB'. (1936) σ. 416. Τὸ σημείωμα τοῦτο, λογία χειρὶ γεγραμμένον, διασαφηνίζει τὰ ἐν τῇ *Χρονογραφίᾳ* τῆς Ἡπείρου ὑπὸ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ Α' σ. 254 ἀναφερόμενα καὶ ἀποδεικνύει ἐσφαλμένην τὴν πληροφορίαν τοῦ I. Λαμπρίδου (*Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα* Θ'. σ. 23) ὅτι δῆθεν ὁ Γ. Μίσσιος ἀπηγχονίσθη τῷ 1763 ὑπὸ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ IB'. (1937)

8

τοῦ Σουλεϊμάν πασᾶ μετ' ἄλλων δύο Ἰωαννιτῶν ἀνευ διαδικασίας καὶ δίκης ἐν τῷ διοικητηρίῳ. Ἡ ἐπιφανὴς οἰκογένεια Μίσιου κατήγετο ἐκ Μονοδενδρίου.]

25

1762. «Ἔτος 1762 Μάρτιος 2. ἐβαραῖσαι πανοῦκλα σε ὅλες ταῖς ξενητγαῖς κε τὰ Ἰοανναῖνα εμωλεύτεικαν».

[Κατωτέρω δὲ δι' ἄλλης χειρός:]

«Καὶ τῶδαῖ σὴν τοῖς ἀλλοις γραμάτως βύβλυῶν ἰπάρχυ του προφήτου Ἑλλοίου καὶ Αἰλλοισαίου καὶ οχὺ ἀλλω γραμά ος ω θεωλωγος φρυσσι Γρουγορως. Μάρτειος 9, 1962». Μονοκονδυλιὰ δυσξύμβλητος. Ἰσως Σερραφείμ.

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου ἐντύπου βιβλίου τῆς ἐν Βίτση τοῦ Ζαγορίου Μονῆς τοῦ προφήτου Ἑλλία.]

26

1768. «1768 Ἰουλίου κς' ἔγινε σημεῖον μέγα ἐν οὐ(ρα)νῶ τῷ μεσημέρι» [ἐν Ζαγορίῳ].

[Ἀντέγραφα ἐκ φ. 55β Εὐαγγελίου ἐπὶ περγαμηνῆς προσερχομένου ἐκ Κουκουλίου τοῦ Ζαγορίου καὶ ἀποκειμένου παρ' ἐμοί. Ἰδὲ *Παλαιογραφικὸν Ἑρμῶν μου σ. 72.*]

27

1778. «(αψη) ἦλθαμεν καγὼ ὁ ἀρχιερεὺς Βελλᾶς καὶ Κονίτζης ὁμοῦ με τοὺς εὐγενεστάτους ἀρχοντας κὺρ μιχέλη Παναγιώτον Πότιζιον καὶ κὺρ... καὶ κὺρ Ἰωάννην Διαμάντον, μείνας εἰς ἐτοῦτο τὸ σεβιάσμων μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου γεννήσεως τοῦ ὀνομαζομένου Στομίου καὶ ἡγούμενο του (οσι)ώτατος κὺρ Παῖσιος ἡδὸς τοῦ ποτὲ Γεωργίου Βόντα, παπουτζῆ ἐκ Μποράτζιανης. ἔχομεν ἀφοῦ ἀρχιερατεύσαμεν ἕως τὴν σήμερον χρόνους δεκαῆξι εἰς τὴν ἐπαρχίαν . . . ἡγουν ἐκ τῆς ὁ . . . γεννημα καὶ θρέμα ἡδὸς Παπανικολάου, ἔγγονος Γεωργίου Μιλήτζη καὶ ἀνεψιὸς τῶν θείων ἀρχιερέων τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου καὶ . . . καὶ ἔστω εἰς μνήμην παντοτεινή . . . »

ὁ ἀρχιερεὺς Βελλᾶς καὶ Κονίτσης
(ὑπογορ. δυσξύμβλητος.)

[Μοὶ παρεχωρήθη παρὰ τοῦ φιλολόγου καθηγητοῦ κ. Ἀγγέλου Παπακώστα, ἀντιγράφαντος ἐκ Πεντηκοσταρίων τοῦ 1759 τῆς Μονῆς Στομίου Κονίτσης.]

1779. «Θήμισι: 1770 Μάρτιος 23 ἐσκότισαν τὸν κύρ Νούτζο εἰς τοῦ Σουλέμάν πασᾶ τὰ σπήττα ἡμέρα Παράσκεβῆ εἰς τὰς ἕξη ὥρες τῆς μέρας καὶ ἐστὶ εἰς ἐνθύμισιν. Γρηγόρηος Ἡώάνου ἔγραψα».

[Ἀντέγραφα τῷ 1894 ἐξ ἐντύπου Μηνιαίου τοῦ Ἀπριλίου ἐκδοσ. 1761 τῆς ἐκκλησίας Ἐνω Βίτσης. — Τὸ σημεῖωμα τοῦτο καθορίζει σαφῶς τὴν πολυθρύλητον δολοφονίαν τοῦ περιφήμου τούτου προεστῶτος τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐπιφανεστάτου τῆς Ἡπείρου ἀνδρός *Νούτσου Κοιτοδόμου* ἐκ Βραδέτου, τὴν γενομένην ὑπὸ τῆς χήρας τοῦ τυραννικοῦ τοπάρχου τῆς Ἡπείρου Σουλεϊμάν πασᾶ, ὃς ἀπεκεφαλίσθη τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ τοῦ Νούτσου, ὑπὸ δημίου σταλέντος ἐπὶ τούτῳ ἐκ Κ]πόλεως μετὰ τοῦ σχετικοῦ διατάγματος. Διαφόρους ἀντιφατικὰς εἰκασίας ποιοῦνται ὁ τε Π. Ἀ(ραβαντιός), ἐν *Χρονογραφίᾳ* Ἡπ. Α, 274 τάσσων αὐτὴν τῷ 1787, ἐν δὲ τῇ *Συλλ. τῶν Ἡπειρ. ἄσμ.* σ. 9 τῷ 1798, καὶ ὁ ἀνασκευάζων αὐτὸν *Ι. Λαμπρῖδης* (ἐν *Ἡπειρ. Μελετ.* Θ'. σ. 23—26) τῷ 1787.]

29

1780. «Ἔτος εἰς τοὺς 1780 εἶχαν συνίθεια τοῦ ἀγίου πασχα ἐπεδὶς ἐσίναζαν ὅλην τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ξύλα καὶ ἔκαναν τὴν *λα[μ]πρὴν* πικρατὴν εἰς τὴν ράχην καὶ ἐκόπι παρ' ἐμοῦ Λαζάρου ἱερέος ἡδὸς του Θεοδορου ἱερέος τοῦ Πάνου διὰτι ἦταν ἐνάρμοστον».

[Ἀντέγραφα τῷ 1885 ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 εὐαγγελικοῦ κώδικος Κάτω Βίτσης καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *Παλαιογραφικῷ Ἐργάνῳ* μου σ. 102. Τὸ τὴν *λα[μ]πρὴν* = τὴν Λαμπρὴν, δηλ. τὸ Πάσχα. *Ἐνάρμοστον* ἀμαθῶς ἀντι ἀνάρμοστον. Ἡ ράχῃ τῆς Βίτσης εἶναι εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου, καλεῖται δὲ καὶ *μεσοχώρι*. Τὸ κάκιστον τοῦτο ἔθιμον ἐθίζεται καὶ νῦν εἶτι ἐν Βίτση καὶ ἀλλαγῶ οὐχὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα (Λαμπρὴν) ἀλλὰ κατὰ τὰς νύκτας τῶν δύο Κυριακῶν τῶν ἀπόκρεων καὶ ἰδίᾳ τῆς τυροφάγου. Ἡ πυρὰ αὕτη φέρει διάφορα ὀνόματα. Ἐν Βίτση λέγεται *καλὸς λόγος*, καὶ σχετικὸν ἄσμα ἀδεται κατὰ τὴν περισυλλογὴν τῶν ξύλων ὑπὸ τῶν παιδῶν, τόδε:

«Ἄηστε (=ἄγετε) πιδιὰ γιὰ ξύλα
στοὺν καλὸν τοῦ λόγου (ἢ λόγκου)
κι οἱ κουπέλις γιὰ μανούσια
κι οἱ νιές γιὰ ἱτιές
κι οἱ γριές γιὰ βατονιές».

Περὶ τὴν πυρὰν ταύτην, διαρκῶς ἐνισχυομένην διὰ τῶν περισυλλεγόντων ξύλων ἐκ τῶν πλησίον τοῦ χωρίου δασῶν καὶ τῶν οἰκιῶν, χορεύουσι καὶ ἔδουσιν οἱ νέοι θεωμένων περὶ τῶν πρεσβυτέρων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν δὲ ἀνυπάνδρων κορασίων εἰς παλαιότερους χρόνους μὴ παρουσιαζομένων φανερά. Ὁ *Ι. Λαμπρῖδης* περιγράφων ἐν τοῖς *Ζαγοριακοῖς* (1870) σ. 166 τὰς Ἀπόκρεως γράφει περὶ τῆς πυρᾶς: «Οἱ παῖδες, ἐβδομάδας τινὰς πρὸ τῆς ἀπόκρεω, συλλέγουσι διαφοροτρόπως ξύλα ἐξ ὧν κατασκευάζουσι στήλην ὑψηλὴν, *καλὸν λόγκον, σωρόν, καλὸν λόγον, κρισιλιάνκαν, φωτιάν, τέμπλαν, φανὸν* κτλ. ἐν τοῖς διαφοροῖς χωρίοις ἀποκαλουμένην». Ἡ πυρὰ αὕτη τῶν ἀπόκρεων, ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Δοβροῦ Ζαγορίου καλεῖται *τζιτσμῆλα* ἢ, ἐν Κουκουλίῳ Ζαγορίου *τσιουτσιόρα* ἢ, ἐν Ἐκκλησοχωρίῳ (Τσερκοβίστα) Κουρῆντων *μπιμπίνα* ἢ. Ἡ μεγάλη αὕτη πυρὰ, κατὰ παλαιὰς πληροφορίας ὡς ἔχομεν παρὰ μαθητῶν μας λέγεται εἰς ἄλλα μέρη ὡς ἑξῆς:

Κλαδαριά (Λατόριζα Μακεδονίας, τῶν Ἀπόκρεων, τοῦ δὲ Πάσχα ἐκεῖ *λαμπρή*), *φανός* (Μαρμαρᾶς, Ἀρτάκη, Προποντίς), *καλόχρονος* (Βόσκορος, Γενῆ μᾶχαλᾶς), *λαμπρὴ* (Βόσκορος, Κουσκουντζούκι, τοῦ Πάσχα), *λαμπρὰ* ἢ (ἐν Προύση), *βαραβάνη* (Κίος τῆς Μεγ. Παρασκευῆς), *ισαλαφώτα*, ἢ (Σινώπη), *μουμπλούνα* (Ἀδριανούπολις, τῆς τυρινῆς), *λαμπρακιά* (Κύπρος, τοῦ Πάσχα ἰδίως εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας), *φλοφάρα* (Ἐπιβάται, τῶν Ἀπόκρεων καὶ τῆς Μεγ. Παρασκευῆς), *λαμπρὴ* (Μέτραι, Τσατάλιζα, τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅτε καίουν ἢ *κορώνου* τὸν Ἑβραῖο), *λαμπρὴ* (Ἄμισός τὴν νύκτα τῆς Τυρινῆς). **Κύριε ἐλέησον** (Ἀρόδημου Γανοχώρων τὴν νύκτα τῆς Μεγ. Παρασκευῆς.)

30

1785. «1785 Ἀπριλίου 12 πρὸς ἐνθήμεσιν.

Γράφομεν ἀφοῦ ἦλθαν ἡ ἀρβανήτης ἠγάλασαν τὴν ἐπολέμησαν ἀπὸ τοῦ κοῦρ Παιοῖα καὶ Ἀλῆ Πασιαῖ καὶ ἔγινε θρῆνος καὶ χαλασμός, ὅπου δὲν ἀπόμεινε εἰς τὸ ὀσπήτιόν τους, ἀλλὰ ἰδῶ καὶ ἰκεῖ καὶ εἰς ἔνδειξιν ὁ γράψας τὸ παρὸν ἱερομόναχος Βησαρίων (ἱερομόναχος ἐφημέριος Κονίτισης). βιαστικά».

1785 «1785. Ἀπριλίου 12.

Γράφομεν εἰς ἐνθήμεσιν ἀπὸ τὸν κιορὸν ὅπου ἐμαζοθήκαν εἰς Κόνιτσα διὰ νὰ πολεμήσουν καὶ ἦλθαν τοῦ κοῦρ Πασιαῖ ὅστις 12 τοῦ Ἀπριλίου τὸν Βαῖον καὶ τοῦ Ἀλῆ πασιαῖ ἦλθαν τῆς εἰς τὰς 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῆς Ζουδόχου Πηγῆς καὶ τὴν πρωτομαγιά καὶ πολέμησαν καὶ σκοτόθησαν περισσῆ καὶ ἀκόμη πολεμήσαν καὶ εἰς τὴν Παναγιά καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐπῆρεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἀποκηρι τέλος ἡ ὑπόθεσις καὶ δὲν ἐγράψαμεν καὶ ἔστο εἰς ἔνδειξιν ὁ γράψας τὸ παρὸν.

Βησαρίων ἱερομόναχος ἐφημέριος Κονίτισης

[Παρεχωρήθησάν μοι ὑπὸ τοῦ φιλολόγου κ. Ἀγγέλου Παπακώστα ἀντιγράφαντος ἐκ Πεντηκοσταρίου τῆς Μονῆς Στομίου—Κονίτισης.]

31

1792. «Ἐτει α ψ η β. Ὁ ἡγεμὼν ἡ πασιαῖ τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆς ὀνόματι ἐπιβουλεύθη τοὺς κατοικοῦντας τὸν Σούλιου ὀνομαζόμενον τόπον. Καὶ πρῶτον ἀλαλάζοντας ὄρμησε μὲ εἴκοσι σφᾶς χιλιάδες στρατεύματα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐκατέρωθωσε τίποτες διατι ἦταν ὁ θεὸς φανερὰ φανερὰ βοηθὸς αὐτῶν, ἐκίνησε πόλεμον, καὶ ἴσως μὲ σκοπὸν νὰ στήσῃ θρόνον τυραννικῶ τῷ τρόπῳ. Ἦτον ἐκεῖνοι ὄχι περισσότεροι ἀπὸ χιλίους πεντακοσίους, ἀλλ' αὐτῶν μὲν ἐβοήθησεν ὁ θεὸς εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἤλπισαν, αὐτὸς δὲ ἐστράφη ἀπρακτος, ἔτι δὲ καὶ κατησχυμμένος μετὰ τὸν θάνατον περισσοτέρου παρὰ δύο χιλιάδες τοῦ στρατεύματός του καὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐξ ἐκείνων ὡς ὀγδοήκοντα. Ἀκολούθησε καὶ ἐστάθη ἡ μάχη ἕνα τρίμηνον [πρὸ αὐτοῦ διαγέ-

γραπται τὸ ἑξάμ—]. Εἰς τὸν ἄνωθεν τόπον ἱεροουργοὺς ὁ *Ἄρτης χειροτονεῖ».

[Ἀντέγραφα τῷ 1894 ἐκ χειρογράφου Εὐχολογίου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἐν Ζαγορίῳ Μονοδενδρίου, ἄνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν, καὶ ἐδημοσίευσά ἐν *Δελτίῳ Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας Ε'*, σ. 569=N. Ἑλληνομν. Ζ'. 248. Παράβαλε καὶ σημ. τοῦ σεβασμ. κ. Ἀθηναγόρα ἐν *Ἡπειρωτ. Χρον. Δ'*. (1929) σ. 30. Τὰ σημεῖωματα ταῦτα ἀναβιβάζουσι τὰ στρατεύματα τοῦ Ἄλῃ εἰς 20.000 ἐνῶ ὁ Περραιβὸς καὶ ὁ Ἀραβαντινὸς εἰς 10 μόνον χιλιάδας.

32

1793. «1793 Μαΐου 22 ἔπεσε χιὼν. ἡμέρα Κυριακὴ ἔρριξε χιὼν ἕως μιαν πιθαμὴν εἰς τὰ βουνά' εἰς τὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου μία παλάμα».

[Ἀντέγραφα τῷ 1894 ἐξ ἐντύπου βιβλίου τῆς ἐν Βίτση Ζαγορίου Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλία].

33

1796. «Ἐτους 1796 ἀπριλίου λ' δὲν μας ἔκαμε καμίαν ἡμέρα καλὴ ὄλο γονὰ [δηλ. χιόνια] καὶ βροχες ὅσον που βηκε' αὐτος ὁ γέροντας».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένου πολυμειγοῦς ἐγκολπίου, ὃ περιέγραφα ἐν τῷ *Παλαιογρ. Ἐργάνῳ* μου ὑπ' ἀρ. 15, σ. 84. Διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς κατωτέρω:]

«Τὸ λωγιοτάτο κυρίῳ κυρ Ἀνανηῳ δασκαλοῦ ὀλόψηχος τὴν δεξιά σου ἀσπάζομε».

Ἐπιγραφή: «Τὸ παρὶν δοθίτω εἰς τιμίας χεῖρας τοῦ Κυρ Ἀν(αν)ῖα Μακὰ λὺς τῆς Ζαφειρος—ὅπου κάθεται εἰς *Ἄρτα».

Ὁ αὐτὸς ἐν σχεδίῳ ἐπιστολῆς κατωτέρω:

«1795 Ἀπριλίου 24. πάτερ Ἀνανία νὰ μου γένης πατέρας νὰ μὲ βοηθήσης ὅτι δὲν εἶχο καενὰ νὰ με σμάση (=συμμαζεύση) κοντά του».

34

1798. «Ἐτος 1798 ὁποῦ εἴφεραν τοὺς Φραντζέζους ἐδὼ καὶ ἦταν ἑκατὸν πενήντα καὶ δεκαπέντε φορτόμα(τα) κεφάλια, ἐπάρθηκε ἡ Πρέβεζα ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους. 1798.—αφ' ἐδίαβαζα καὶ ἐγὼ εἰς τὰ Τρίκκαλα εἰς τὸν κὺρ Σιάνκον.—ἄωδ Ἀυγούστου δ' εἴμεθα εἰς Κύπρον.—αὐθ' Ἀπριλίου α'. ἡμην ἐν Κερκύρα».

[Ἀντεγραφα ἐκ σ. 157β τοῦ ὑπ' ἀρ. 798 (νέου) χειρογράφου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου (περιέχοντος ἀκολουθίας Ἑσπερινοῦ κλπ.), γραφέντος ὑπὸ τινος Διονυσίου ἱερομονάχου (Θεσσαλοῦ πιθανῶς) καὶ ἀνήκοντος αὐτῷ, ὅστις ἐν σελ. 150β γράφει ἀνυπογράφως: «αφθ' Ἰανουαρίου κε' ἤλθον εἰς Τύρναβον, αὐγ Νοεμβρίου γ' ἔκαμα ἀρχὴν εἰς τὸ Ἀναστασιματάριον ἐν Τυρνάβου».]

35

1798. «Ἐστειλε ἀρμάδα ὁ Τοῦρκος συμμένη με τοῦ Παύλου Ρούσου Μοσκοβίτη· καὶ ἦλθαν καὶ ἐπροσκυνήσαμεν διοκῶντας τοὺς Φραντζέζους· μὰ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν εὗρε ἀφορμὴν ὁ Βαληπασίας τῶν Φραντζέζων, καὶ ἦλθαι με πολλὸν στράτευμα καὶ ἐτρόποσε τὴν Πρέβεζαν. Τί θρηῆνος τί σφαιμὸς τί πνημὸς θαλάσσης. Τὴν ομοίαν συμφορᾶν ποτὲ οὐκ ἔγινε· ἐγιόμισαν τὰ Νησιὰ ἀνθρώπων Κεφαλονιά καὶ Θυάκι. πλὴν παρ' ἐλπίδα ἐγλυτώσαμεν διατὶ εἶχε ἔτοιμα καρᾶβια Γαλαξιδιότικα ναλθοῦν να μας πύγουν ὅλους ἀπὸ σπαθὴ μὴ φανεῖ ἐξάφνου ἡ ἀρμάδα. Ὅσα ἔγιναν ἕως θεός».

[Ἀντέγραφα τῆ 8ῃ Σεπτεμβρίου 1937 ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 47 χειρογράφου «Ἐγχειριδίου Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου κτλ.» τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Μονῆς Ξενοφῶντος. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, περιγράφας ὁ ἀοίδιμος Σπ. Λάμπρος εἰς τοὺς *Καταλόγους* τοῦ τοῦ Ἀγίου Ὄρους τόμ. Α, 1888 σ. 172, Ἀθήναι, καὶ τ. Α' σ. 66, Κανταβριγία 1895--1900, ἀνεδημοσίευσεν εἰς τὰς *Ἐνθουμήσεις* του (Ν. Ἑλληνομν. Ζ' σ. 251 μετ' ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως δύο λέξεων ἀλλοιούσης τὸ νόημα. Ἀντὶ τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἀναγνωσθέντος *ἐπροσκυνήσαμεν διοκῶντας* (=διώκοντας) τοὺς Φραντζέζους, ἀνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη *ἐπροσκυνοῦντες μὲς διοκῶντας* τοὺς Φραντζέζους». Τὸ σημεῖωμα ἐγράφη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἀναγνώστου Παναγιώτου Ζαβερδηνοῦ, οὗ ὁ πατήρ Παναγιώτης ἀντέγραψεν ἐν Ἰθάκῃ τὸν ἐν λόγῳ κώδικα τοῦ Μαξίμου.]

36

1798. «Τὸ παρὼν βιβλίον ἠπαρχει του προφίτου ἡλιοῦ τῆς Ζήτζας τῷ ὁποῖον ἀφιερῶθη παρὰ τοῦ κὺρ Αναστασίου Ζοσιμᾶ· καθως εἰς τὴν ἀρχὴν φένετε· διὰ μνιμόσηνον αἰώνιον αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ. καὶ ὅποιος ἄνθρωπος ἢ καλόγερος ἢ κοσμικὸς ἤθελε νὰ τὸ ἀποξενωση ἀπὸ το ἀνωθεν μοναστηριων τῆς Ζήτζας προφήτην Ἠλίαν νὰ ἔχη τὴν κατάραν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς παναγίας καὶ τοῦ προφίτου Ἠλιοῦ καὶ παντων τὸν ἅγιον καὶ να ἦναι ἀφορεσμένος κατιραμένος ασυγχόριτος καὶ μετὰ θανατον ἄλιτος. 1798 μαγίου 28.

Βησσαριων ἱερόμόναχος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου : γράφω».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου τοῦ Κυριακοδρομίου τῆς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ Ζίτσης.]

37

1802. «Ταῦτα τὰ δώδεκα μυνέα ἠγοράσθησαν παρὰ τοῦ εἰγουμένου καὶ ἀναξίου δούλου τοῦ θεοῦ Ἰακώβου Ἱερομωνάχου εἰς μνημόσυνον ἐμοῦ καὶ τῶν γονέων καὶ οἱ διαβάζοντες ἔφρασεθε πρὸς τὸν Κυριον. 1802 Ἰουνίου 30. Ἠγούμενος Ἰακώβος τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ Βιείτζας».

[Ἐκ παραφύλλου ἐντόπου βιβλίου τῆς Μονῆς ταύτης τῆς Βίτσης τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἡπειρου.]

1804. «Ἐγένηκα ἐγὼ ὁ Ἱερεμίας Ἱεροδιακονος εἰς τους 1804 Μαρτίου 15 Ἰωαννι ὀνόματός».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένου χειρογράφου ἐπὶ περγαμηνῆς τετραεναγγέλου, ὃ περιέγραφα εἰς τὸν *Παλαιογραφικὸν Ἔργον* μου σ. 72. Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι φέρονται καὶ τὰ ἐξῆς σημειώματα :]

«Κωστά γραφο ἀπὸ μοναστηρι Τριανο μαθηματων φροντηζε και μοι χρηματων τα γαρ μαθηματα φερουσι τα χρηματα». καὶ «Ἐτοῦτο τετραβακελο ηνε του Πα(πα)γιαννη».

Τὸ «*μοναστηρι Τριανο*» εἰς ὃ πιθανῶς ὄνῃκεν ὁ κώδιξ, ὃν ἠγόρασα τῷ 1888 ἐκ βιβλιοπωλείου Ἰωαννίνων ἀντὶ 20 γρασιῶν, πιθανώτατα εἶναι ἢ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δελβίνου, παρὰ τὴν Δρόβιανην, ἀκμάσασα ἄλλοτε μονὴ *Δροβάνου*, ἐνθα, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Ἑπείρου μοναῖς (καθ' ἃ γράφει καὶ ὁ Ν. Τσιγαρᾶς ἐν *Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ* του Ἐιρ. Ἰωσφίου τοῦ 1889 σ. 311) οἱ μοναχοὶ ἐδίδασκον τοὺς περιούκους τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἠρμύνευον τοὺς Ἑλληνας πελοπονησίους καὶ ποιητάς.

1808. «1808 Γενωρηου 30 γράφο θίμ(ηση) εγο ὦ Πα(πα)γιάνης που ερηξε το πολη το χηονι απο τας τριανια του Γεναρηου και εκυμε εος τὸ Φερουαρη ολον και ης τας ενεα του Μαρτηου εξεψαν ἢ Σατοβητιζινη νὰ καμουν χωράφη [δι' ἄλλης χειρὸς συνέχεια] και τρόγαμαν και σκουλίκη και το αλέβρι τίς εκατὸ λύτερες . . . ».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου ἐντόπου ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους ἀνήκοντος εἰς τὸν ἐξ Ἰωαννίνων κ. Δ. Βέργου, καὶ φέροντος τὴν ἐξῆς σημείωσιν τοῦ γράψαντος τάνωτέρω Παπαγιάννη ἐκ Σαδοβίτης Ἰωαννίνων] : «Ἐτοῦτο το βηβληον ηνε ο νεος θησαβρος και ηνε του Παπαγανης Σατοβητιζινοῦ».]

1808. «1808 ἄρχισαν ἢ βρογαῖς καὶ τὰ χιῶνια ἀπὸ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἕως ταῖς δεκάξι τοῦ Φλεβουρίου μυνὸς ἀμὴ ταῖς δεκάξι τοῦ Φλεβουρίου μυνὸς ἕκαμε ἕνας χειμῶνας σφοδρῶς ὥστε ὁποῦ ἐπάγωσαν ἢ πόρταις καὶ οἱ τίχει κρουσταλένιοι' ὁποῦ ἀπόθαναν κόσμος ὁποῦ ἐψόφησαν τὸ βιὸ τοῦ κόσμου : τὴ σαρακοσιτῇ τῇ μεγάλῃ ξημερόνωντας καθαροτετράδι : Ὡστε ὁ γράψας ἐστὶν ὁ Γεώργιος ἀπὸ χωρίου Ταρευκου (;).

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου Ἐθαγγελίου Νικ. τοῦ Σάρον 1747, ἀποκειμένου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Προφήτου Ἡλία Ζίτσης.]

41

1810. «1810 εγώ ω παπανάσταση απώ χορηγον Γερομνημου εκαμικ εφημερηως στο μοναστηρη στον προφητη Ηληαν φευγοντας ο παπαχρηστοδουλος και ερχοντας εγώ».

«Την σημερον της ωμολογηας φανερονο και όμωλογό εγώ ό παπα αναστασης απο χ(ω)ρίον Γερομνημου οπος εδανηστηκα απο τον παπα της χορας γροσηα=10 λεγο δεκα και να τρεχουν με το δηαφωρο τους τὰ δεκα δοδεκα οσος καιρος και αν περαση δηα τουτο δηνο το παρον».

[Αντέγραφα εκ παραφύλλου Κυριακοδρομίου (1796) τής Μονής του Προφήτου 'Ηλιού Ζίτης].

42

1814. «'Ο βεζίρης 'Αλλή πασας σιμοιωνο όταν ήρθεν εις τή Ραδόβουλη εις τους 1814 'Ιουλίου: 4 επίγεν εις την Ραδόβουλη σιό Βραδάιτο εις τήν λήμνην και ήφεραι και μονόξυλα από τὰ 'Ιωάννηνα και ό του θαύματος εκχιασεν μήν βροχή και μήν φούρτουνα και ένα χαλαίξη όπου εξαιπιάγιάσαν: 18 όνόματις και ταίλος πάντων εφήγεν».

[Αντέγραφα εκ του τελευταίου φύλλου (σ. 640) του παρ' έμοι *Τόμον χαρᾶς* (Κων)πολις, αψς'), προερχομένου εκ Βίτσης του Ζαγορίου. Το αυτό σχεδόν σημείωμα και εν εντόπω *Παρακλητικῆ* τής εκκλησίας κάτω Βίτσης δημοσιευθέν υπό έμου εν *Δελτίω 'Ιστορ. και 'Εθν. 'Εταιρείας* τ. Ε' σ. 569—Σπ. Λάμπρου *Ν. 'Ελληνομν. Ζ'* σ. 257. Το γεγονός τουτο αναφέρει άνευ χρονολογίας και ό Ι. Λαμπρίδης εν *Ζαγοριακοῖς* (1870) σ. 13, γράφων περὶ τής εν λόγω *Δρακολίμνης*, ήν ήκουσα παρά παλαιότερων προφερομένην ως *Δρακόλιμν(η)*.]

43

1820. «1820 Αύγούστου 22 ήμέρα Κυριακή έσκώτωσαν τον κύρ Μάνθον Κουκουλιώτην εις χωρίον Μέτζοβον το όποϊον τον έβάρεσαν το στρατεμα το βασιλικόν ένας τηλήμπασης του Δράμαλη. Γράφω δια ενθύμησιν των μεταγενεστέρων. Θεόδωρος Νούτζω Μπαζάκας [Βίτσα] Κίτω Μαχαλιῶς».

[Αντέγραφα τῷ 1894 εκ εντόπου Μηνιαίου τής εκκλησίας Κάτω Βίτσης του Ζαγορίου άνευ των άνορθογραφιών και έδημοσίευσα εν τῷ *Δελτίω τής 'Ιστορ. και 'Εθνολ. 'Εταιρείας*, Ε' 570 (=Σπ. Λάμπρου *Ν. 'Ελληνομν. Ζ'* σ. 260.

Περὶ του εκ Κουκουλίου όνομαστού Μάνθου Οικονόμου άρχιγραμματέως του 'Αλή και μεμνημένου εις τὰ των Φιλικών περὶ Ι. Λαμπρίδου *'Ηπειρωτ. Μελετήμ.* Θ' σ. 30 και Σπ. 'Αραβαντινού *'Ιστορία 'Αλή πασα* 295 κέ., 461 κέ. Κατ' 'Αραβαντινόν «ό μέθυσοσ άξιωματικός (του Δράμαλη) 'Οσμάν αγᾶς . . . διέταξεν λιθλοπά τινα δοῦλον και άπεκεφάλισεν αυτόν (τον Μάνθον)». Περὶ και 'Αναδρομάρην (Δ. Γρ. Καμπούρογλου) εν *'Εστία 'Αθηνών* τῇ 7 'Απριλίου 1928 («'Ο θάνατος του Γραμματικού). Το τουρκ. τηλήμπασης (déli-baschi) άνακριβῶς σημειοῦται εν πίνακι *Ν. 'Ελληνομνήμονος Ζ'* σ. 312 «*Τηλήμπασης Γσως Κηλήμπασης*», ως επίσης έσφαλμένως αυτόθι, εν τῷ πίνακι κυρίων όνομάτων σ. 259 και εν τῷ *Εθνετηρίω*

τοῦ ὅλου περιοδικοῦ σ. 365 σχετικῶς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ σημεῖωμα γράφεται : «Κουκουλιώτης Μάνθος *Μετζοβίτης*. Ὁ ἀνὴρ ἐκαλεῖτο Μάνθος Οἰκονόμου καὶ κατήγετο ἐκ Κουκουλλίου τοῦ Ζαγορίου, ὅθεν καὶ τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ *Κουκουλιώτης*. Δὲν ἦτο Μετσοβίτης.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἐντύπῳ *Μηνιαίῳ* Κάτω Βίτσης ὁ Θεόδ. Νούτσου Μπαζάκας ἐξακολουθεῖ :]

44

1820. Αὐγούστου 25 ἐμβῆκεν τὸ στρατεύμα τὸ βασιλικὸν εἰς Ἰωάννινα.

Τὸν ἴδιον καιρὸν : 19 Αὐγούστου ἔκαψε τὰ Ἰωάννινα ὁ ἀφωρισμένος Κα(ρ)αλῆς ὁ γεζίτης.

Τὸ ἴδιον καιρὸν εἰς τὰς ἴδιες ἡμέρας ἤρθεν ὁ βεζύρης Σμαὴλ πασιᾶς ὁ Πασιῶμπεης.

Τὸν ἴδιον καιρὸ ἐπάησε τὸ βιλαέτι καὶ τὸν ἐπροσύνησαν στὴν Πλάκα στὸ Μέτζοβον.

Τὸν ἴδιον καιρὸν ἔκαψε καὶ τὴν Μάζα.

καὶ γράφω διὰ τὴν ἐνθύμησιν τῶν μεταγενεστέρων. Θεόδωρος Νούτζο Μπαζάκας».

[Ἀντέγραψα τῷ 1894 ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐντύπου Μηνιαίου τῆς ἐκκλησίας Κάτω Βίτσης, ἐν ᾧ καὶ τὸ προηγούμενον ὑπ' ἀρ. 43 σημεῖωμα, καὶ ἐδημοσίευσά ἐν *Δελτίῳ* ἐνθ' ἀνωτ. Τὸ τουρκικὸν *γεζίτης* = ἄπιστος, μιαιφόνος εἶναι ὑβριστικὸν τοῦ περιβοήτου τυράννου τῆς Ἑπείρου Ἀλῆ πασᾶ, ὃς ἐπυρπόλησε τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὸν Ἀραβαντινόν, Χρονογρ. Α, 332 καὶ *Ἰστ. Ἀλῆ πασᾶ* σ. 297 τῇ 25 Αὐγούστου 1820. Συμπληρωτέα ἄρα τὸ ἐν *N. Ἑλληνομνήμονος Ζ'* σελ. 308 περὶ τῆς λέξεως ὡς καὶ ἡ ἐν σελίδι 291 λ. Καραλῆς.]

45

1821. «Παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου Αὐγερίου Μανούση ἀφιερῶθη τὸ παρὸν ἅγιον εὐαγγέλιον εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, ἀποκτηθὲν εἰς τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους εἴκοσι ἕνα ἔτος Μαΐου 20 καὶ παρακαλῶ τοὺς κατὰ καιρὸν ἱερεῖς νὰ μνημονεύωσι τὸ ὄνομα καὶ ζῶντος μου καὶ μετὰ θάνατον ὀπως γένη ἴλεως ὁ Θεὸς εἰς τὰ πταισμάτά μου. ὁ Αὐγέρης Μανούσης

Ἅ ὁ γράψας ταῦτα κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἦν διδάσκαλος ὁ Νικόλαος Πάσχος 1822. Ἰανουρίου».

[Ἀντέγραψα τῇ 15 Ἰουνίου 1934 ἐκ παραφύλλου Εὐαγγελίου ἐκδόσεως Νικ. Σάρου ρψμζ, ἀποκειμένου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Προφήτου Ἡλία Ζίτσης.]

46

1822. «1822 Ἰανουαρίου 24 ἡμέρα Τρίτη βράδυ ξημερώνοντας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἔκοψαν τὸν Ἀλῆ πασιάν, στὸ νησί στὸ μοναστήρι τοῦ

Ἁγίου Παντελεήμονα διὰ προσταγῆς τοῦ ὑψηλοτάτου Βεζίρ Ἀχμέτ Χορσεϊτ πασᾶ. Γεώργιος Αἰσωπος διδάσκαλος τοῦ χωρίου ἔγραψα».

[Ἀντέγραφα ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προφήτου Ἡλία Ζίτσης τῇ 15 Ἰουνίου 1934 ἐκ παραφύλλου εὐαγγελίου ἐκδ. Νικολάου τοῦ Σάρρου, 1747, ἀποκειμένου ἐν αὐτῇ. Ὁ γράψας Γεώργιος Αἰσωπος ἐκ Γραμμένου ἐδίδαξε καὶ ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ σχολῇ (1828—1838). Τὸ ἀκριβές τοῦτο σημεῖωμα τοῦ διδασκάλου Γ. Αἰσώπου τῆς οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων Ζίτσης καθορίζει σαφῶς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Ἀλῆ, ἣτις ἀμφισβητεῖται ὑπὸ διαφόρων περὶ αὐτοῦ γραφάντων καὶ ὑπὸ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου κ. Ἀθηναγόρα, ὅστις (ἐν τῷ *Δελτίῳ Ἱστ. καὶ Ἐθν. Ἐταιρείας* τοῦ 1928 καὶ ἐν *Ἠπειρ. Χρον.* Δ' (1929 σ. 41) δέχεται τὴν 17 Ἰανουαρίου 1822 ὡς τελευταίαν ἡμέραν του. Σημειωτέον ὅτι ὡς τελευταία ἡμέρα τοῦ Ἀλῆ φέρεται ἡ 24 Ἰανουαρίου 1822 ὀρθῶς καὶ εἰς τοῦ Ι. Λαμπρίδου τὰ *Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα*, Β' 76, εἰς Ἀραβαντινοῦ *Ἱστορ.* Ἀλῆ σ. 330, καὶ εἰς τὴν ἑμμετρον «*Φυλλάδα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ*» τὴν συνταχθεῖσαν ὑπὸ Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ καὶ ἐκδοθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ B. Legrand, *Complainte d'Ali de Tchélin*, Paris 1886 σελ. 44 :

«Στοὺς ὀχτακόσιους ἑκοσίδυ ἔχάθη τὸ φεγγάρι,
εἰς τὲς εἰκοσιτέσσερις τὸν μῆναν τὸν γενάρην,
τὸν θάνατον τ' Ἀλήπασα τοῦ μαύρου ἐδηλοῦσεν,
ὁ κόσμος ὅλος ἔλεγαν αὐτὸ νὰ ἐξηγοῦσεν
φεγγάρι ἐμελάνιασεν, μαῦρο, σκοιδιασμένο,
καὶ τὸ κεφάλι τοῦ Ἀλῆ ξημέρωσε γδαρμένο».

Καὶ εἰς ἄλλα, ὡς καὶ εἰς τὸ τοῦ ἀοιδίου Χ. Χρηστοβασιλῆ ἀντίγραφον τοῦ ποιήματος τοῦτου τοῦ Κοσμᾶ Θεσπρωτοῦ φέρεται :

«*Τέλος τῆς παρούσης φυλλάδος τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν ἀπὸ τὰ 1820, Ἀγούστου 22 : ἐκλείσθη δ' Ἀλῆ πασιᾶς σὺν κάστρῳ καὶ ἐσκοτώθηκεν εἰς τὰ 1822 : Γενάρης 24.*

Εἰς τοῦτον τὸν καχπὲ ντουγγιὰ δὲν κρέπει νὰ παινιοῦμαι
ἐγὼ ἤμουν ποὺ τὸν γλένταγα, καὶ τώρα ποῦ κοιμοῦμαι.
μὲ δλ' αὐτὰ τὰ βάσανα, πάλ' ἡ ζωὴ γλυκὴ ἔναι
καὶ ὁποιος τὸ θάνατο ζητεῖ, πολὺ ζουρλὸς ὁποῦ εἶναι.».]

1829. «1829 Φλεβαρίου 12 ηρθε ο Ασλαν πεγης γηος του *μουχορταρι Ποντζε* στο Μαναδεντρι με εος 1800 νομάτους και κάθησε στο σαραγη του Μησου και σε ὅλα τα σπητια κονακη και εκαθησε εως 25 Φλεβαριου μερες 17 και πηρε το λουφε του απο το Ζαγόρη γροσια χηληαδες 330 που γενοντε πουγγηα : 660 που να εχη το ἀναθεμα επητα εκρατησε και ὁ Γαουρλας τὰ Σουδενὰ καὶ Τζερβαρη και επηρε και αυτος πουγγηα : 140 ηχαμε και τον Ταηρ πεγη γηο του Χότα πεγη να μας φηλαξη ἀπο ζουρπαδες και αυτος το γηρησε και ηρθε στο Μαναδεντρι και σε αλα χωρηα και ζηταγη το λουβε [=λουφέ] του και αποφασησε το βελαγετη και του εμετρησαν τα χορηα γροσηα χηληαδης 110 και τα ρεστα ση 31 μερα δηορηα που να εχη το αναθεμα πορνο και βραδη και ηχαν ο κοσμος το βηο του στα Σπητακια

ἀπο 29 Φλεβάρη εὐς τὴν σημερινὴν τοῦ γράφου 1829 : πρώτη Ἰουλίου Σπητακία».

[Ἀντέγραψα τῷ 1894 ἐκ παραφύλλου ἐφθαρμένου ἐντύπου Μηνιαίου τῆς Μονῆς τοῦ προφήτου Ἡλίου Βίτσης. Τὰ ἀναφερόμενα *Σπιτάκια* εἶναι σπήλαια παρὰ τὴν Μονὴν τῆς Ἁγίας Περσασκευῆς ἐν τῇ ἀποκρήμνῳ περιβοήτῳ χαράδρῳ τοῦ Βίκου, εἰς ᾗ κατέφυγον ἐν καιρῷ ἐπίδρομῶν οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν συνοικιῶν Βίτσης. Τὸ σημεῖωμα τοῦτο διασαφηνίζει τὰ ὑπὸ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ ἐν *Χρονογραφίᾳ* τῆς Ἡπειροῦ τ. Α' σ. 384 καὶ Γ. Λαμπρίδου ἐν *Ζαγοριακοῖς* (1870) σ. 239 καὶ *Ἡπειρωτ. Μελετήματα* Θ' σ. 46 ἀναφερόμενα.—Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀνεγνώσαμεν καὶ τὰ ἑξῆς : «Ταῦτα τὰ δώδεκα μηνέα ἠγοράσθησαν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἡγουμένου καὶ ἀναξίου δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰακώβου, ἱερομονάχου εἰς μνημοσύνον ἐμοῦ καὶ τῶν γυνείων καὶ οἱ διαβάζοντες ἔφρασαν πρὸς τὸν κύριον 1802 Ἰουνίου 30. ἡγούμενος Ἰακώβος τοῦ προφήτου Ἡλίου Βεϊτζας».]

48

1835. Εἰς τοὺς 1835 : Ἀπριλίου 13 : ἡμέρα Σάββατο ξημεροντίας τοῦ Θεοῦ ἦρθεν τὸ ἄσκηρὸν τοῦ Ταφήλη καὶ τοὺς σηνονδρομήζε ὁ κύρ Ἀναστασιος Τζάπαρης ἕξ ἀνα Σούδενα ἑωνία του ἢ μνήμη καὶ ἔκαμεν μεγαλον χαλασμον. Τὸ μοναστήρι τὸ ἔκαψεν ὡς φέnete τα ἅγια ἡλήφανα [=λείψανα] δηὼ πλακες που τους ἤχαμαν κρήμενες τὸ μουλαρη το καλο τρία βόηδια καλα καὶ ἄλον χιλιάσμον λλανικά [=λειανικά] χαλκόματα καὶ σιρόματα καὶ ἄλαξες καὶ γνοντε μεγάλος χαλασμός εἰς : 700⁰ χιλιάδες καὶ ὁ θεὸς να το φερη εἰς τα σπήτια τους».

[Ἀντέγραψα τῷ 1894 ἐξ ἀποκεκομμένου παραφύλλου ἐντύπου Μηνιαίου τῆς μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλίου Βίτσης ἐν ᾗ γράφεται : «ἐτοῦτο το μνηεὸ ἔνε τοῦ προφοῦ τοῦ Ἰγλου τῆς Βεζητ(σας)». Περὶ τῆς συλήσεως καὶ πυρπολήσεως τῆς ἐπὶ θαυμασίας θέσεως κειμένης ἐν λόγῳ Μονῆς τοῦ προφήτου Ἡλίου Βίτσης ἰδὲ καὶ Γ. Λαμπρίδου *Ἡπειρωτ. Μελετήματα* Θ' σ. 54.]

Β'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

1. Ἐπιγραφαὶ ναῶν : Βίτσης (ἄλλοτε Βεζήτζας — Βεΐτσας)
καὶ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου.

1412. «Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ [ναὸς] οὗτος τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος καὶ τροπαιούχου Παρμασκευῆς δι' ἐξόδων καὶ πληρώσεως τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Μηχαῆλ Βηωβώντα τοῦ Θεριανοῦ καὶ τῆς γενναίας καὶ ἀδελφότητος αὐτοῦ καὶ πάντων ὄλων τῶν Βεζητζηγῶν κληρονόμων κτητόρων μικρῶν τε καὶ μεγάλων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ παννυψηλοτάτου

δεσπότη ἡμῶν Καρόλου τοῦ Δουκὸς ἐν ἔτει ζρκ' ἀπὸ κτίσεως κόσμου πα-
ρεδρεύοντος ἐντίμου Ἑμανουὴλ ἱερέως τοῦ Φεηγόρου.

[Ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἐντὸς τοῦ κυρίως ναοῦ τῆς ἐν Μονοδενδρίῳ
μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, βυζαντινοῖς γράμμασι μεγαλογραμμάτου ρυθμοῦ
συμπελεγμένοις. Ἐν τῷ ναῷ ὑπάρχει τοιχογραφία τοῦ κτίτορος Μιχαὴλ Βοεβόδα
τοῦ Θεριανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς συνεύνου αὐτοῦ. Τὴν χρονολογίαν ἐξαλει-
φθεῖσαν παρέλαβον ἐκ τῶν τοῦ Ι. Δαμπρίδου *Ζαγοριακῶν* (1870) σ. 86. Ἐπιγραφή
τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι κεχαραγμένον «Σακελλάριος ἐν ἔτει 1532», κατωτέρω δὲ «Ἀ-
νεκαινόθη ἡ παρούσα ἱστορία διὰ συνδρομῆς Ματθαίου ἱερομονάχου καὶ Κυρίλλου
ἱερομονάχου ἐν ἔτει ρχπθ» (1689). Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ
ἡμετέρῳ *Παλαιογραφικῷ Ἐργῶν* σ. 103 (= Ὁ ἐν Κων]πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλο-
γος τ. ΔΓ' (1914) σ. 103) ἀνεδημοσίευσεν δι' αὐτάς ἐκεῖθεν ὁ σεβασμ. μητροπολίτης
κ. Ἀθηναγόρας ἐν *Ἠπειρ. Χρον.* Δ' (1929) σ. 4. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καὶ
ἄλλων ἐγγράφων καταφαίνεται ὅτι αἱ τρεῖς συνοικίαι Μονοδενδρίου, Μεσαίας καὶ
Κάτω Βίτσης (Μεσιοῦ καὶ κάτω Μαχαλαῖ) ἀπειτέλουν μίαν κοινότητα, τὴν *Βεζήτ-
ζαν* (μετέπειτα Βεῖτσαν—Βίτσαν). Ἴδὲ καὶ κατωτέρω ἐπιγραφὴν 1620 γ'.

Τὴν ἐν λόγῳ Μονὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὡς καὶ τὰς τοιχογραφίας
Μιχαὴλ τοῦ Θεριανοῦ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Γεωργίου* (καὶ τῆς συνεύνου αὐτοῦ Θεο-
δώρας (;) ἐν μέρει) φωτογραφήσας ἐδημοσίευσεν—μετ' ἀντιγράφου τῆς ἐπιγραφῆς ἐκ
τοῦ *Παλαιογραφικοῦ Ἐργῶν* ἡμῶν ὁ Ρωμοῦνος πρόξενος καὶ ἀρχαιολόγος—Marcu
Beza ἐν σελ. 184 τοῦ καλλιτεχνικωτάτου βιβλίου του *Urme Românești în
Răsăritul Ortodox*. Imprimeria Natională, București, 1985.

Εἰς ἀνέκδοτον Γεωγραφίαν τοῦ Ἀθανασίου Ψαλίδα, ἣν ἔχει νῦν ὁ φιλόλογος
καθηγητὴς κ. Ἀθαν. Παπαχαρίσης, περιελθοῦσαν εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ
Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ (ὅστις συνέταξε καὶ τὴν *Φυλλάδα* τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ), γράφεται:
«Ἐκεῖθεν δὲ (τοῦ Ζαγορίου) ὅπου κατοικοῦνται ἀπὸ Γραικοὺς εἶναι ἡ Βεῖτζα,
τῆς ὁποίας τὸ ἄνω μέρος λέγεται Μαναδένδρι, ὅπου πλησιάζει εἰς τὸν περίφημον
Βῆκον, ὅπου εἴπαμεν... Τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα αὐτά (τὰ χωρία) εἶναι ἡ Βεῖτζα,
διότι φθάνει τὰ 800 σπῖτια, καθὼς ἀπὸ τὰ Βλαχοχώρια ἢ Λαῖστα».]

* *

1619. Ἀνηγέρθη ε βαθρον εκαιτέργη καὶ ανηστωρειθη ὁ θεῖος] οὔτος
καὶ πᾶνσεπτος νας' του ἐν ἀγίοις π(ατ)ρὸς ἡμῶν Νικολαου τοῦ θαυμα-
τουργοῦ] δια σηνδρομῆς δαπάνης' κοπου ται' καὶ ἐξοδου δὲ ὄλονον γεγονεν.
χορας Βεζή] ἀρχερατεύοντος δὲ τοῦ πανιέροτατου μητροπολητου. κυριου
Νεοφυτου] ηστορίθη δὲ καὶ δια χειρὸς Μιχαὴλ Ζωγραφου' ἐλαχίστου καὶ
αμαρτωλοῦ. εκ] τόπου... Κ[αστ]ορίας[;] Ἐγράφ(η) ἐπὶ] ετους ζρκζ' (=1619)
ἐτέλιώθη κατὰ μήνα Σευπτέβριου ις στῆς κε'. καὶ ο πηρέτης ἦτον . . .».

[Ἐπιγραφή διὰ κεφαλαίων βυζαντινοῦ ρυθμοῦ γραμμάτων εἰς τὸ ὑπερθύρον
πρὸς τὸ γυναικεῖον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἄνω Βίτσης τοῦ Ζαγορίου, ἣν
ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ *Παλαιογρ. Ἐργῶν* ἡμῶν σ. 103, ἀνεδημοσίευσεν δὲ καὶ ὁ κ.
Χ. Σούλης, οὐχὶ ἀκριβῶς καθ' ὅλα ἐν τοῖς *Ἠπειρ. Χρον.* Θ' σ. 87. Ἐπὶ ἐξωτερι-
κῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τούτου, ἐν μελαίνῃ πλακί, εἶναι ἐσκαλισμένον: «Ἐτους
ζρκζ' (=1612). Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς μαθεύομεν τὸ ὄνομα τοῦ μητρ. Ἰωαννίνων
κατὰ 1619.]

1728. « Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' ἐξόδου καὶ συνδρομῆς τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς αὐτῆς χώρας Μίσιου, Κωνσταντίνου, Ἐξάρχου, Μιχογερολάζου, Θεοδώρου, Θεοδωροθέρου, ἀρχιερατεύοντος Ἰωαννίνων κυρίου Ἱεροθέου ἐν ἔτει αψκη' ἐφημερεύοντος κυρίου Παπαδήμου καὶ Παπαπάντος. Ἐτελειώθη Φεβρουαρίου κ' ».

[Ἐπιγραφή εἰς τὸ ὑπερθύρον τοῦ κατὰ τὸ 1885 κατεδαφισθέντος δυτικοῦ τοίχου τοῦ κυρίως ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Κάτω Βίτση (ἣτις ἄλλοτε Βεζήτζα ἐλέγετο) πρὸς ἐπέκτασιν αὐτοῦ καὶ ἀνίδρυσιν τοῦ νῦν *γυναικείου*, ἀντιγραφείσα τότε παρὰ τοῦ φιλοκάλου Κωνστ. Λεκίδου, κατὰ τὸ δοθέν μοι ἀντίγραφον, ἀνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν. Ἐν δὲ τῷ τέμπλῳ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἡ κατωτέρω τοῦ 1739 ἐπιγραφή :

1739. « Ἰσμζ' ἔτει Χριστοῦ : ἀψλθ χιρ Εὐσταθίου κε Νικολαου : Ἀνεσκαλήσθει κε ἱστορίθη ὁ θῆος οὗτος τέμπλος τῆς οἰπεραγίας' δεσπηνῆς ἡμῶς Θεοτόκου καὶ ἀηπαρθένου Μαρίας' ἀρχεὶ ἠερατεύοντος δὲ τοῦ πανηροτάτου καὶ λογιωτάτου μητροπολιτου κυρίου κυρ Γρηγορίου . . . Ἡωανηνον . . . τον τημηοιατον αρχωντιον κυριον κυρ Κωνσταντῆ καὶ εὐλαβεστατον ἱερεων' [δι' ἄλλης χειρός] Πανταζῆ ἱερέως καὶ Πρωτοπαπα καὶ παπα Κυρλαζο ».

[Ἐπιγραφή εἰς τὸ ἀξιόλογον τέμπλον τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Κάτω Βίτση Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Πρβ. καὶ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν τοῦ 1728.]

* *

Ἐν τῷ ἐν Μονοδενδρίῳ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, ὅπερ ἄλλοτε ἦτο Μονή, ὑπάρχουσιν αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί :

Α'. Ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ κυρίως ναοῦ περὶ τῆς ἀγιογραφίας αὐτοῦ.

1620. « Ὑπὸ χειρὸς Μιχαὴλ Ζωγράφου μετὰ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Λυνοτόπι ἐλαχίστου καὶ ἀμαρτωλοῦ. Ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέμβριον εἰς στοὺς δ'. Ἐγγραφα ἐπὶ ἔτους ζρκη (=1620) ».

Β'. Ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ γυναικωνίτου :

« Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων καὶ ἀνιστορήθη ἡ τρούλλει αὕτη διὰ συνδρομῆς τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος κυρίου Ἱεροθέου ἐφημερεύοντος Δημητρίου Στίλου τῶν ἱερέων ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1734 ΑΨΛΔ ἐν μηνὶ Μαΐῳ ».

Γ'. Πέριξ τῆς κυκλοτεροῦς βάσεως παλαιοῦ λειτουργικοῦ μεταλλίνου ποτηρίου εἶναι κεχαραγμένα κεφαλαίως βυζαντινοῖς γράμμασι :

« Τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν ποτήριον ὑπάρχει τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μινὸς εἰς χωρίον Βεζήτζα εἰς Μονοδένδρη διὰ συνδρομῆς τοῦ Παπαναστασίου ».

Εἶτα : « 1680 Νικολάου ἱερέως καὶ Μιχαήλ ». [Πρ. ἐπιγρ. ἔτους 1412].

[Τὰς ἀνωτέρω ἐπιγραφὰς ἀντεγράψαμεν τῷ 1890 τηρήσαντες ἐκ τῶν ἀνορθογραφιῶν αὐτῶν μόνας τὰς διὰ κυρτῶν γραμμάτων σημειουμένας. Ἐδημοσιεύσαμεν δ' αὐτὰς ἐν τῷ *Παλαιογρ. Ἐργῶν* ἡμῶν σ. 103. Ἐκεῖθεν ἀνεδημοσίευσεν τὰς

δύο πρώτας (α. β) ὁ σεβ. μητροπολίτης κ. Ἀθηναγόρας ἐν *Ἡπειρ. Χρον.* Δ' σ. 15, ἐνθα ἐσφαλμένως σημειοῦται τὸ χωρίον Λυνατόσι, ἀντὶ *Λινοτόπι*. Ἡ πρώτη παραγνωσθεῖσα ἐδημοσιεύθη μετ' ἀμφιβόλου χρονολογίας (ιε, ζνς'(;) 1549) καὶ ἐν *Ἐπετηρίδι Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* (1925) Β' σ. 329 ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου κ. Κ. Κοττοδήμου.]

* *

Ἐν τῇ μὲν τῷ Προφήτου *Ἡλία* Βίτσης [ἥτις ἀνηγέρθη τῷ 1568]:
 Α. Ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ καλύμματος τῆς ἀργυροτεύκτου θήκης τῶν ἁγίων λειψάνων, ἥτις φέρει κομπᾶς ἀναγλύφους παραστάσεις ἁγίων, διὰ κεφαλαίων βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ γραμμάτων εἶναι ἐσκαλισμένα τὰ ἑξῆς:

«Ἀνεκαινίσθη ὡ παροῦσα θήκη τῶν ἁγίων λειψάνων τῆς ιερᾶς καὶ σεβασμίας μονῆς ἐ' ὄνοματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου *Ἡλιοῦ* τοῦ Θεοβίτου ἐκ κώμης *Βεϊτζα* δια συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ καθηγουμένου τῆς αὐτῆς κυροῦ *Σεραφίμ* διὰ χειρὸς δὲ *Νικολάου* καὶ *Δημητρίου* ἀδελφῶν ἐκ *Καλλαρυτῶν* 1790 Αὐγούστου 15».

Ἐπὶ δὲ τῆς παλάμης τῆς ἐν τῇ θήκῃ ταύτῃ ἀργυροκαλύπτου χειρὸς τοῦ Ἁγίου *Σώζοντος* διὰ βυζαντινῶν κεφαλαίων:

«Λείψανον τοῦ ἁγίου *Σώζοντος* ὅπερ κατὰ τὸ 1733 Δεκεμβρίου 20 ἀφιερῶθη παρὰ *Ραφαήλ* ἐπισκόπου *Δρυινοπούλεως* καὶ Ἀργυροκάστρου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐκ κώμης *Βεϊτζα*».

Περίξ δὲ τῆς ὠσειδοῦς θήκης ἔξ ἀργύρου κεχρυσωμένου, περιεχούσης ἕτερον ἅγιον λείψανον:

«Μνησθι κυριε τοῦ δουλου σου *Γεοργίου Μαρίνου*. Ἀπο το οπισθεν μερος της τιμητας κεφαλις τοῦ Προδρομου σομα κρεατος».

Καὶ ὑποκάτω τῆς κυκλοειδοῦς βάσεως τῆς θήκης:

«Ἀπο το εμπροσθεν μερος, της κεφαλης δεξ(ια) του ιγουμ. μερος του τμηου Προδρομου».

[Ἐδημοσίευσά τάνωτέρω ἐν τῷ *Παλαιογρ. Ἐργόνῳ* μου σ. 104.]

Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ αὐτοῦ Προφήτου Ἡλία Βίτσης ἐπ' ὄνοματι τοῦ Σωτήρος (τῆς Ἁγίας Σωτήρους) ὑπῆρχεν εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ μετὰ χρονολογίας αψγ' (=1703).

2. Ἀρίστης Ζαγορίου.

1570. Ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἀρίστην (ἄλλοτε Ἀρτισίταν) τοῦ Ζαγορίου περιόπτῳ ἀλλ' ἐγκαταλελειμμένῳ καὶ νῦν κατηρειπωμένῳ *Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ* τοῦ Ἁγίου *Μηνᾶ* ἀνέγνων τὸν Ἰούλιον τοῦ 1893 ἐντετοιχισμένην διὰ ψηφιδωτῶν κεράμων ἐπιγραφὴν τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς «ΕΤΟΣ ΖΟΗ» (=1570).

[Ἐδημοσίευσά τάνωτέρω ἐν τῷ *Παλαιογρ. Ἐργόνῳ* μου σ. 104.]

3. Μονῆς Ρογκοβοῦ Ζαγορίου.

1749. « Ἀνηγερθῆ ἐκ βαράθρων ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ τιμίου Προδρόμου δι' ἐξόδου κυρ Νικοδήμου μοναχοῦ ἐξ ἐπαρχίας Βελλᾶς ἐκ κώμης Λούψκου κατὰ τὸ ἔτος ρψμθ' κατὰ μῆνα Μάϊον. Ἀνιστορήθη δὲ κατὰ τὸ ἔτος ρψξε' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον δι' ἐξόδων τοῦ ἐντιμοτάτου κυρίου Χριστοδοῦλου καὶ κυρίου Ἰωάννου ἀταδέλφων καὶ διὰ συνδρομῆς κυρίου Γεωργίου υἱοῦ Πασχάλη, τοῦ πανιερωτάτου κυρίου Γρηγορίου ἀρχιερατεύοντος ἡγουμενεύοντος κυρίου Ματθαίου ἱερομονάχου χειρὶ Ἀναστασίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Γεωργίου τῶν Καπεσοβιτῶν».

[Ἐπιγραφή εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ρογκοβοῦ, ἐν Ζαγορίῳ. Τὸ *Λούψκου* = Λούψικον, νῦν Λυκόραχη, εἶναι χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης. Ἀντέγραψα τὴν ἐπιγραφὴν ἐσπευσμένως τῷ 1894 καὶ ἐδημοσίευσά ἐν τῷ *Παλαιογρ. Ἐργάνῳ* μου σ. 104. Ἀνεδημοσίευσεν αὐτὴν πληρέστερον, ὡς ἀνωτέρω, ὁ κ. Χ. Σούλης ἐν *Ἡπειρωτ. Χρον. Θ'* (1934) σ. 95 καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ σεβ. μητροπολίτης κ. Ἀθηναγόρας ἐν *Ἡπειρ. Χρον. Δ'* (1929) σ. 24 ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων κατὰ τὸ 1749.]

4. Ἐπὶ τύμβου ἐπισκόπου τοῦ Βουθρωτοῦ.

1672. Ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Κερκύρα περιφήμου Μονῆς Παλαιοκαστρίτσας ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Πορφυρίου Παπᾶ ἐπισκόπου Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέος, ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης πλακῶς τοῦ ὁποίου εἶναι κεχαραγμένη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

«ΠΟΡΦΥΡΙΩ ΠΑΠΑ ΕΠΙΣΚΟΠΩ
ΜΕΤΑΣΤΑΝΤΙ Τῆ 21] ΜΑΡΤΙΟΥ 1672.».

Ὁ εἰρημένος, καθ' ᾧ μοι εἶπεν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῇ 1 Μαΐου τοῦ 1925, ὅτε ἐπεσκέφθην αὐτήν, ἐδώρησε τὴν περιουσίαν του εἰς τὴν Μονήν, καὶ τὰ βιβλία του, ὧν μοι ἐπέδειξεν ἐν Εὐαγγέλιον ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ 12 αἰῶνος (18×13) ἐκ φύλλων 264, καὶ ἐν χειρόγραφον Τριώδιον (28×19½) τοῦ 16ου πιθανῶς αἰῶνος.

1. ΠΙΝΑΞ

ΓΝΩΣΤΩΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΩΝ ΕΝΘΥΜΗΣΕΩΝ

[Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἐπομένους τρεῖς πίνακας ἐγράφησαν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ λέξεις ἄνευ τῶν ἀνορθογραφιῶν τῶν χειρογράφων. Ἡ παραπομπὴ τῶν μὲν ἐνθυμήσεων γίνεται εἰς τὸν αὐξόμενον ἀριθμὸν αὐτῶν, τῶν δὲ ἐπιγραφῶν εἰς τὰς σελίδας τῶν Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν.]

Ἀναστάσιος Μπέρκος ἀρ. 23.
Αναγνώστης Π. Ζαβερδινός 35.
Ἄνθιμος ἐξ *Ἀγράφων* 16.
Ἀγγέλης Μανούσης 45.
Βελλᾶς ἀρχιερεὺς (1778) ἀρ. 27.
Βποαρίων ἱερομ. Κονίτης 80.
Βποαρίων ἱερομ. Ζίτης 86.
Γεώργιος 40.
Γεώργιος Αἰσωπος 46.
Γεώργιος Λέκας 7.
Γρηγόριος Ἰωάννου 28.

Γρηγόριος Μάνεσης 11.
Γκίνος ἱερομ. 8.
Διονύσιος ἱερομόναχος 12, 31.
Ζωσιμᾶς ἱερομόναχος 9, 10.
Θεόδωρος Νούτσου Μπαζίκας 43, 41.
Ἰάκωβος ἠγούμενος 37.
Λάζαρος ἱερομ. 29.
Παναγιώτης Σιλίβεργος 17.
Παπαγιάννης Σαδοβιτσινός 39.
Παπαθεοφάνης 13.
Παπαναστάσης ἀπὸ Γερομνήμον 41.

2. ΠΙΝΑΞ

ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝΘΥΜΗΣΕΩΝ

Ἄγιον Ὄρους, Μονῆς Ἰβήρων ἀρ. 6.
 Μονῆς Ξενοφώντος ἀρ. 85.
Ἁγίας Θεσσαλίας, Μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος ἀρ. 16.
Βέργου Δημητρ. ἀρ. 39.
Βίτης (ἄλλοτε Βεζήτζας) *Κάτω*, ἀρ. 2, 6, 7, 12, 29, 37, 37, 43, 44.
Ἄνω ἀρ. 28.-Μονῆς Προφήτου Ἡλία 21, 25, 32, 47, 48.
Ζίτης, Μονῆς Προφήτου Ἡλία ἀρ. 34, 40, 45, 46.
Ἰωαννίνων, Μονῆς Ἁγίου Νικολάου, ἀποκειμένων ἐν τῇ Μονῇ Ρογκοβοῦ τοῦ Τσεπέλοβου ἀρ. 4, 18.
Κονίτης, Μονῆς Στομίου ἀρ. 27, 30.
Κουκουλίου Ζαγορίου, Σχολῆς ἀρ. 17.
Κωνσταντινουπόλεως, Ἁγιοταφι[τι]-

κοῦ Μετοχίου ἀρ. 6, 8, 9, 10, 11, 20, 34.
Μετεώρων. Ἰδὲ Τυρνάβου.
Μονοδενδρίου Ζαγορίου, Ἐκκλησίας Ἁγίου Γεωργίου ἀρ. 15. Μονῆς Ἁγίας Παρασκευῆς 14, 19.
Ρογκοβοῦ. Ἰδὲ Ἰωαννίνων.
Σάραφου Δημητρίου κώδικες. Ἐκ Βίτης ἀρ. 12, 13, 33, 42. Ἐξ Ἰωαννίνων ἀρ. 22, 23, 38. Ἐκ Κουκουλίου ἀρ. 17.
Σερρών γυμνασίον ἀρ. 1.
Τυρνάβου Θεσσαλίας, ἡμιγυμνασίον ἀρ. 3. Ἐκ Μονῆς Βαβλαάμ τῶν Μετεώρων ἀρ. 24.
Ἰπάτης, μητροπόλεως Νέων Πατρῶν κώδιξ ἀρ. 16.

3. ΠΙΝΑΞ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- Ἁγία Παρασκευὴ Βεζιτζινῶν* σ. 123.
Ἁγία Σωτήρ σ. 126.
Ἁγιον Ὄρος (Ἄθως) ἀρ. 35.
Ἁγιος Ἡλίας (Ἀγτηλίας) 13.
Ἁγιος Μηνᾶς Ἀρίστης σ. 125.
Ἁγιος Μηνᾶς Μονοδενδρίου σ. 125 (Ἁγίου Μηνός).
Ἀθναγόρας Μητροπολίτης τ. Παραμυθίας σ. 105, 107, 117, 124.
Αἰσωπος Γ. διδάσκαλος ἀρ. 45.
Ἀλβανῶν ἐπιδρομαὶ ἀρ. 30, 47, 48.
Ἀλῆ πασᾶς ἀρ. 31, 42, 44, 46.
Ἀνανίας Μακᾶς διδάσκαλος ἀρ. 33.
Ἀνάπλι ἀρ. 18.
Ἀπόκρεων φανός ἀρ. 29.
Ἀρίστης (Ἀρτσιόστας) Μεγάλη Ἐκκλησία σ. 126.
Ἀραβαντινός Π. ἀρ. 4, 23, 24, 43, 44, 46.
Ἀρχιερεῖς: Γρηγόριος Ἰωαννίνων μητροπολ. 1789, 1749 ἰδέ σελ. 125, 127. — Γρηγόριος Νέων Πατρῶν 1705, ἀρ. 16. — Ἱερόθεος Ἰωαννίνων 1728, σελ. 125. — Ἰωάσαφ Νέων Πατρῶν 1705, ἀρ. 16. — Κλήμης Ἰωαννίνων 1689, ἀρ. 15. — Ματθαῖος β' ὁ Κλεινοβίτης πατριάρχης 1579 ἀρ. 4. — Νεόφυτος Ἰωαννίνων 1597, 1619, ἀρ. 4 καὶ σελ. 124. — Πορφύριος Παπᾶ ἐπίσκοπος Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέος 1672, σ. 127. — Ραφαὴλ ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου 1733 σ. 126. — Βελλᾶς καὶ Κονίτης 1778, ἀρ. 27.
Ἀβγέρης Μανούσης ἀρ. 45.
Βαρουτίνι ἀρ. 18.
Βαρσανούφριος θύτης ἀρ. 1.
Βεζήτζα—Βεζίτσα—Βεΐτσα, ἡ νῦν Βίτσα τοῦ Ζαγορίου. Μοναὶ ἐν αὐτῇ: Ἁγίας Παρασκευῆς 1412 σ. 123, — Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου 1598 ἀρ. 2, 5, 7.—Προφήτου Ἡλίας ἀρ. 36, 37, 41, 48.—Ἁγίου Μηνός «εἰς Βεζήτζα εἰς Μονοδένδρον» σ. 125.—Κατάργησις ἐθίμου ἀρ. 29.—Χρονικὰ σημειώμ. ἀρ. 12, 42, 42, 43, 44. — Ἐπιγραφαὶ ναῶν τῆς: Ἁγίου Νικολάου σ. 124.—Κοιμήσεως Θεοτόκου σ. 125.—Προφήτου Ἡλίας σ. 126 ἀρ. 13. Πυρπόλησις Προφήτου Ἡλίας (1835) ἀρ. 48.
Βεζιτζηνοὶ (1412) οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν κοινοτήτων τῆς Βεζήτζας—Βίτσας, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ Μονοδενδρίου «πάντων ὄλων τῶν Βεζητζηνῶν» σ. 124.
Βησσαρίων ἱερομ. ἀρ. 30, 36.
Βιβλιογράφοι: Ἄναστάσιος Μπέρκος ἀρ. 23.—Γκίνος Οἰκονόμος Πωγωνιανῆς ἀρ. 8.—Διονύσιος ἱερομ. 34.—Νικηφόρος ὁ Ρόξης 1.—Παναγιώνης Σιλήβεργος 17.—Σγουῆρος ἐκ Κάτω Στουδενῶν 7.
Βιβλίον τιμὴ 1663 ἀρ. 13.
Βόντα Γεώργιος ἀρ. 27.
Γκίνος ἀρ. 3.
Γρηγόριος Ἰωαννίνων σ. 125, 127. — Νέων Πατρῶν, Θηβαῖος ἀρ. 16.
Διαμάντιος ἀρ. 27.
Διδασκαλία Λογικῆς τῷ 1735 ἀρ. 22.
Διδάσκαλοι: Ἄναγνώστης Παναγιώτου Ζαβερδινός 1708 ἐν Πρεβέζῃ ἀρ. 35.—Ἀνανίας Μακᾶς υἱὸς τῆς Ζαφειρῶς 1794 ἐν Ἄρτῃ ἀρ. 33.—Γεώργιος Αἰσωπος 1822 ἐν Ζίτση ἀρ. 45.—Γρηγόριος Μάνεσης ὁ Αἰτωλὸς 1670 ἐν Ἄρτῃ ἀρ. 11.—Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος 1611—1615 ἐν Ἰωαννίνοις ἀρ. 6. — Νικόλαος Πάσχος 1821 ἐν Ζίτση ἀρ. 45.—Στάγγος 1798 ἐν Τρικκάλοις ἀρ. 34.
Δρακολίμνη καὶ Δρακόλιμν[η] εἰς τὴν Ραδόβολην Ζαγορίου ἀρ. 35.
Δράκω (1661) ὄνομα γυναικὸς ἀρ. 10.
Δρυάνου μονή, ἀρ. 38.
Ζαβερδινός ἀρ. 35.
Ζαπάντι Θανακῶ Θεσσαλίας ἀρ. 16.
Ζαφειρῶ (1724) ὄν. γυν. ἀρ. 10.
Ζαφειρῶ, ὡς (1795) ἀρ. 33.
Ζίτσης Προφήτης Ἡλίας 36, 37, 40, 46.

Ζωγράφοι : Ἀναστάσιος καὶ τὰ τέκνα του Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Καπεσοβίται 1749 σ. 127. — Μιχαὴλ μετὰ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου ἀπὸ Λινοπότι 1628 σελ. 125. — Μιχαὴλ ἐκ Κ[ασ]τορίας ; 1614 σ. 125.
Ἑμμανοὺλ = Ἑμμανουὴλ σ. 124.
Θεοδώροθέρον = Θεοδώρου Θέρον σ. 125.
Θερεϊανός, ὄν. βαπτιστικὸν ἄρ. 5, ἐπώνυμον ἄρ. 6 καὶ σελ. 123.
Θιδκι = Ἰθάκη ἄρ. 35.
Ἰάκωβος ἡγούμενος ἄρ. 37.
Ἰερόθεος ἀρχων σ. 125.
Ἰωακείμ ἡγούμενος ἄρ. 21.
Ἰωαννίνων μητροπόλεως κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων (1597) ἄρ. 4. — Μητροπολίται, ἰδὲ *Ἀρχιερεῖς*. — Ἰδὲ καὶ *Διδασκαλοὶ*, *Διδασκαλία*, καὶ ἄρ. 17, 23, 24, 44, 46.
Ἰωάσαφ πατριάρχης ἄρ. 3.
Ἰωάσαφ μητροπολίτης Νέων Πατρῶν ἄρ. 16.
Ἰωάσσοφος (= Ἰωάσαφ) ἡγούμενος ἄρ. 21.
Καπεσοβίται ζωγράφοι σ. 127.
Καραλῆς ὁ γεζίκης ὕβριστικὸν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ ἄρ. 44.
Καραμουσταφᾶς πασᾶς ἄρ. 18.
Κάρολος ὁ Δουξ (1412) σ. 124.
Κλεινοβίτης ἐπώνυμον τοῦ πατριάρχου Ματθαίου τοῦ β'. ἄρ. 4.
Κόνθρο = Κόρινθος ἀριθ. 18.
Κόνιτσα. Ἐπιδρομὴ Ἀλβανῶν ἄρ. 30. Μονὴ Στομίου 27, 30.
Κορφοὶ ἄρ. 18. Κορυφῆους ἄρ. 20.
Κουκουλίου Ζαγορίου κώδιξ ἄρ. 17.
Κράφι Ἐπίρου ἄρ. 3.
Κυρλάζος σ. 125.
Δάμπος (1659) ἄρ. 10.
Δαμπρίδης Ἰωάννης 2, 4, 24, 29, 42, 46, 48.
Δάμπρος Σπυρίδων σελ. 104, 118, (ἄρ. 35)
Δέκας Γεώργιος μέγας ποστέλνικος (1626) ἄρ. 7.
Λογοθέτης Χουρμούζης ἄρ. 11.
Μάζα, ἡ Μάζια χωρίον Α. τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου ὁ Ἄλῃ εἶχε τὰ θερι-

νά του ἀνάκτορα, ἄρ. 44.
Μάνθου Οἰκονόμου ἐκ Κουκουλίου ἀρχιγραμματέως τοῦ Ἄλῃ (1820) φόνος ἄρ. 43.
Μαργου Βεζα Ρωμοῦνας ἱστοριοδίφης καὶ συγγραφεὺς σ. 124.
Μαργῖνος Γεώργιος σ. 126.
Ματθαῖος β' ὁ Κλεινοβίτης πατριάρχης ἄρ. 4.
Μετεώρων κώδιξ ἐν Τυρνέβῳ ἄρ. 24.
Μέτσοβον ἄρ. 43.
Μπλίτσιν Γεωργ. ἄρ. 27.
Μίσσιον Γεωργίου ἐκ Μονοδενδρίου, προεστῶτος Ζαγορίου, φόνος (1759) ἄρ. 24. — Σαράγι τοῦ ἐν Μονοδενδρίῳ ἄρ. 47.
Μιχαὴλ Κομνηνός ὁ Παλαιολόγος (1275) ἄρ. 1.
Μιχογερολάζος (1728) — Μίχος Γερο—λάζος σ. 125.
Μοναί. Ἰδὲ Βεζήτζα — Βίτσα, Μονοδένδριον, Ζίτσα, Ρογκοβόν, Κόνιτσα, Δρυάνου.
Μονοδένδριον — Καναδέντρι ἄρ. 47, σελ. 123, 125.
Μορέας ἄρ. 18.
Μοσκοβίτης Παῦλος Ρούσσου ἄρ. 35.
Μκαζάκας Θεόδωρος Νούτσου ἄρ. 44.
Μπέρκος Ἀναστάσιος ἄρ. 23.
Μπούλκω (1724) ἄρ. 10.
Νέμιτσος (= Γερμανός) ἄρ. 18.
Νεόφωτος Ἰωαννίνων ἄρ. 4, σ. 124.
Νικόδημος μοναχὸς Ἰδρυτῆς Μονῆς Ρογκοβοῦ σ. 127.
Νούτσου (= Ἰωαννούτσου) *Κοντοδάμον* προεστῶτος Ζαγορίου (1779) φόνος ἄρ. 28.
Παλαιοκαστρίτσα μονὴ ἐν Κερκύρα σ. 128.
Πάνος ἄρ. 29.
Πανταζῆς ἱερεὺς σ. 128.
Παπα-κυρ-λάζος ἱερεὺς σ. 128.
Πασιόμπης Ἰσμαὴλ πασᾶς Τούρκος κρόκρετος Ἰωαννίτης μετὰ τὸν τίτλον τοῦ βεζύρη. Ἰδὲ Ἀρβαγνινοῦ Ἰσ. Ἄλῃ πασᾶ σ. 216.
Πασχάλη Γεώργιος σ. 127.
Πελόπον νῆσος = Πελοπόννησος ἄρ. 1.

Πλάκα Μετσόβου ἀρ. 44.
Πορφυρίου Παπᾶ ἐπισκόπου Βουθροῦ τοῦ δωρεαὶ καὶ τάφος σ. 127.
Πότζιος ἀρ. 1.
Πρεβέζης κατάληψις (1798) ἀρ. 34, 35.
Πωγω[ν]ιανῆς Οἰκονόμος Γκίνος ἀρ. 8.
Ραδόβολη ἄρως ἀπὸ τοῦ Βραδέτου τοῦ Ζυγορίου ἀρ. 42.
Ραφαήλ ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου 1788, δωρεὰ σ. 126.
Ρογκοβοῦ τοῦ Τσεπελόβου μονῆ σ. 127.
Ρόζης Νικηφόρος ἀρ. 1.
Σαδοβίτσα, Σαδοβιτσηνοὶ ἀρ. 39.
Σάρα[ρ]ος Νικόλαος ἄρχων ἐν Βενετία 1669, καὶ οἰκογένεια Σάραρων ἀρ. 9.—Ἀναστάσιος εἰς Κορφοῦς 1661 ἀρ. 10.—Σάββαστρος 1725 ἀρ. 30.
Σγοῦρος (1629) ἀρ. 7.
Στραφεῖμ ἡγουμένος σ. 126.
Σημεῖον ἐν τῷ Οὐρανῷ 1768, ἀρ. 26.
Σιλήβεργος (1743) ἀρ. 17.

Σούλης Χρῆστος σ. 105, 124, 127.
Σούλιον τόπος, ἀγῶνες 1792 ἀρ. 21.
Σπιτάκια ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, παρὰ τὸν Βῆκον ἀρ. 47.
Στουδενὰ Κάτω (1629), τὰ Κ. Σουδενά, νῦν Κ. Πεδινά.
Στόλος Δημ. 1784, σ. 125.
Ταουρλᾶς Τουρκαλβανὸς ἀρ. 47.
Ταφίλης, ὁ Ἀλβανὸς ἐπιδρομεὺς Ταφὴλ Μπούζης ἀρ. 48.
Τεμεσιβάρη ἀρ. 18.
Τυρνάβον Θεσσαλίας χειρόγραφα ἀρ. 24.
Ἵπάτης χρονικὸν ἀρ. 16.
Φανᾶς Ἰωάννης (1598) ἀρ. 5.
Φωστήρα ἡ ὕν. γυν. (1724) ἀρ. 10.
Χαραμῆς Ζώης ἀρ. 24.
Χειμῶν βαρῶς 1683 ἀρ. 12.—1723 ἀρ. 19.—1798 ἀρ. 32.—1796 ἀρ. 38.—1808 ἀρ. 39, 40.
Χρυσπίδα ἡ, ἀρ. 9.
Χρῦσον τοῦ, ἀρ. 9.
Χρυσσοχοῖ ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Δημήτριος (1790) ἐκ Καλαρρυτῶν σ. 126.

4. ΠΙΝΑΞ

ΛΕΞΕΩΝ

ἀσ[ου]λάνια. ἀσλάνι καὶ ἀσιλάνι (Τουρκ. ἀρσλάν = λέων) νόμισμα Πολωνικῶν ἀργυροῦν, ἔχον παραστάσιν λέοντος, κυκλοφορήσαν ἐν Τουρκίᾳ ἀπὸ τοῦ γ' μέχρι τοῦ ις' αἰῶνος, ἰσότημον πρὸς τὴν Αὐστριακὴν ρεγγίαν, ἀρ. 18.
ἀσπρα νόμισμα Τουρκικόν. Τρία ἄσπρα = ἓνα παρᾶν ἀρ. 5.
βαραβάνα ἀρ. 29.
βάραθρον ἀντὶ βάρθρον σ. 125, 127.
βατο[ι]νιά = βάτος ἀρ. 29.
βιδ = ζῶα· «ἐπόφησαν τὸ βιδ» ἀρ. 40. περιουσία κινητῆ ἀρ. 47.
βοεβόδας, βοηβόντας καὶ βόηβοντας ἴτιλος ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας καὶ ἄλλων ἀνωτάτων διοικητικῶν ὑπαλλήλων ἀρ. 47., σ. 123.

γεζίτης Τουρκ. = ἄπιστος ἀρ. 44.
[διαβάζω] οἱ διαβάζοντες = οἱ ἀναγινώσκοντες ἀρ. 37.
δοσκᾶτα τὰ, νόμισμα Βυζαντινὸν τὸ πρῶτον τοῦ ια' αἰῶνος, ἔπειτα πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν, κοιν. φλουρὶ καὶ ἐνιαχοῦ τσεκίλι.
ἐνάρμοστον ἀμαθῶς, ἀντὶ ἀνάρμοστον ἀρ. 29.
ἐξάφρον ἀρ. 35.
ἐξηγητὸ Ἐθαγγέλιον ἀρ. 13.
ἐρχοντας = ἐρχόμενος ἀρ. 41.
ζήτη ἢ = ζήτησις. περισυλλογὴ ἐράων ἀρ. 10.
[ζητῶ] ζήταγε (ζήτηγι) = ἐζήτηε ἀρ. 47.
ζορμπᾶς — ζορμπᾶς Τουρκ. = βίαιος. ζορμπάδες ἀρ. 47.

[ζυγιάζω] ἐξύασαν=ἐξύγισαν ἀρ. 20.
ιντεριζάδα ἀρ. 20.

[καθαίρω] ἐκάθηραν = καθήρσαν
 ἀρ. 3.

καθαροτεράδη ἀρ. 40.

καλὸς λόγος ἢ *καλὸς λόγγος* ἀρ. 29.

καλόχρονος ἀρ. 29.

κανὸνλοβόσταγα τά, ἀρ. 9.

κανόνια ἀρ. 7.

κλαδαριά ἢ ἀρ. 29.

[κονεύω] ἐκόνεψε=κατέλυσε ἀρ. 10.

κροισιλιάγκα ἢ ἀρ. 29.

κύριε ἐλέησον ἀρ. 29.

λαμπρά, λαμπρή ἀρ. 29.

λοσφές Ἐραβοτουρκ.=μισθός, ἀμοιβή
 ἀρ. 47.

[μολεύομαι] ἐμολεύτηκαν ἀρ. 25.

μουχοιάρης Τουρκ. = σφραγιδοφύλαξ
 ἀρ. 47.

μπιμπίνα ἀρ. 29.

μπουμπούνα ἀρ. 29.

ντελήμπασης—τηλήπασης Τουρκικὸν
 (deli=τρελός, basch=κεφαλή, ἀρ-
 χηγός) ἀρ. 43.

ξενιτιές=τὰ ξένα μέρη ἀρ. 25.

πανούκλα, «ἐβάρωσε π.» ἀρ. 25.

πνιμό,=πνιγμός ἀρ. 35.

ποστέλνικος μέγας (1627) ὑψηλὸν ἀ-
 ξίωμα, στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν
 ἐν ταῖς ἡγεμονίαις τῆς Βλαχίας καὶ
 Μολδαυίας, ἀρ. 7.

πογγιά καὶ *πεγγιά* τά, ἓνα *πεγγί*=500
 γρόσια ἀρ. 47.

πράμα τὸ βόσκημα· πράματα χοντρά
 (δηλ. βόες, ἵπποι, ἡμίονοι) καὶ λει-
 νὰ (δηλ. αἰγοπρόβατα) ἀρ. 12.

ρεδλία τά, (real) νόμισμα Ἰσπανικὸν=
 τὸ 1/4 τοῦ χρυσοῦ φράγκου καὶ τῆς
 Σαρδηνίας=τὸ 1/2 καὶ πλεόν τοῦ
 χρυσοῦ φρ. ἀρ. 18.

σάρα ἢ ἀρ. 7.

[ομίγω] σμιμένη ἀρ. 35.

σπιτόπουλα=μικρὰ τετράγωνα ἀρ. 7.

[σταχώνω] ἐσταχώθην=ἐβιβλιοδετή-
 θη ἀρ. 7.

[συμμαζώνω] νὰ σμάση=νὰ συμαζεύ-
 ση ἀρ. 33.

[συνδρομίζω] συνονδρομίζε ἀρ. 48.

σφαμὸς=σφαγμὸς ἀρ. 35.

σοδορὸς ἀρ. 40.

τέμπλα ἀρ. 29.

τζαμάλα ἀρ. 29.

τρούλλη (trulla)=τρουλλὸς σ. 125.

[τρώγω] τρώγαμαν ἀρ. 39.

τσαλαφώτα, ἢ ἀρ. 29.

τσια[γ]ούσης Τουρκ. ὑπαξιωματικὸς,
 λοχίας ἀρ. 4.

τσιουτσούρα ἢ ἀρ. 29.

φανός, ἢ μεγάλη κοινὴ πυρὰ τῶν Ἀπό-
 κρων ἢ τοῦ Πάσχα, ὁ φανός ἀρ. 29.

φλογάρα ἢ ἀρ. 29.

χώρα ἢ, μέγα χωρίον ἀρ. 41.